

== วงวรรณคดี เล่ม ๓๒ ==

วงวรรณคดีเป็นหนังสือรายเดือน ออกทุกวันที่ ๓ ของเดือน

นางสาวรุจินทร์ ผลขวัญ เจ้าของ และ ผู้จัดการ

หม่อมหลวงหญิงจินตนา นพวงศ์ บรรณาธิการ

สำนักงานตั้งอยู่ที่ร้าน "ไชยณรงค์" ๗๗/๑ ถนนราชดำเนินกลาง มุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
ติดต่อทางจดหมายและบอกรับที่แผนกอำนาจการ ๑๗๗ ซอยพญานาก ถนนเพชรบุรี พระนคร

ราคาเล่มละ ๓ บาท

บอกรับครั้งปี ๑๖ บาท เดิมปี ๓๐ บาท ค่าส่งคิดเพิ่มตามอัตราไปรษณีย์

ต้องการรับ หรือซื้อปลีก ติดต่อที่ ๑๗๗ ซอยพญานาก ถนนเพชรบุรี พระนคร.

"วงวรรณคดี" พร้อมที่จะให้ความสะดวกแก่ท่านผู้สนใจเสมอ

ไชยณรงค์ ณ เชียงใหม่ - เหนือ ช้วนหงษ์

เปิดงานแผนกถ่ายรูป ซึ่งถนัดฝีมือมานานปี

ส่งฟรีส่งของท่าน

ส้าง. อดีต. ขยาย.

ที่ ไชยณรงค์ แผนกถ่ายรูป

งานดี • รวดเร็ว • ราคาถูก

ไชยณรงค์ แผนกถ่ายรูป สี่แยกอนุสาวรีย์ ประชาธิปัตย์ ราชดำเนิน

หลักการเรียนพงศาวดาร

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

จากบันทึกฉบับที่ ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประทานหม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล

บันทึกฉบับนี้ มีเรื่องสั้น ๆ รวมประมาณ ๕๐ เรื่อง เรื่อง "หลักการเรียนพงศาวดาร" เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในบันทึกนี้ เหตุที่จะเกิดบันทึกฉบับนี้ขึ้นก็เพราะหลังจากเสด็จกลับจากบึง ประทานโอกาสให้หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล เข้าเฝ้าซักถามปัญหาเกี่ยวกับโบราณคดีและวรรณคดีของไทย ณ วังวรดิศ ในระหว่างเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ถึง ๑๘.๐๐ นาฬิกาทุกวัน ปัญหาส่วนมากทรงตอบทันทีทันควัน บันทึกไว้แล้วอ่านถวายเป็นวันรุ่งขึ้น เป็นเรื่องน่ารู้ที่น่าอ่านทั้งสิ้น - บรรณาธิการ

* * *

ปัญหา. การเรียนพงศาวดารควรยึดหลักอะไรเป็นเครื่องประกอบ ?

ตอบ. หลักการเรียนพงศาวดารต้องประกอบด้วยองค์สาม คือ ตัวการ เหตุ และ ผล

ตัวอย่าง ตัวการ ขุนหลดวงศ์ดำรงกรุงธนบุรี
เหตุ เหตุใดขุนหลดวงศ์ดำรงราชธานีเมืองธนบุรี ไม่ไปตั้งทอง
เช่นที่สุโขทัย อโยธยา หรือ ราชบุรี เพชรบุรี ?
ผล เมื่อขุนหลดวงศ์ดำรงกรุงธนบุรีเป็นราชธานีแล้ว ได้ผลอย่างไร
เป็นคุณหรือโทษ ?
ต้องคิดให้ครบ ๓ ข้อ จึงเรียกว่าได้ความรู้

ตัวอย่าง ตัวการ พระพุทธยอดฟ้าเฝ้าด้วยราชยานมาตั้งกรุงรัตนโกสินทร์
เหตุ เหตุใดพระพุทธยอดฟ้า ไม่เอาเมืองธน ๑ เป็นราชธานีเหมือนขุน
หลดวงศ์ ?
ผล การที่พระพุทธยอดฟ้า มาตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นราชธานีนั้น มี
ผลดีร้ายผลกับเมืองธน ๑ เป็นราชธานีด้วยประการอย่างไรบ้าง ?
ถ้าเรียนครบ ๓ บท จึงเรียกว่ารู้.

งานวนชาติที่ลวิตเซอร์แลนด์

องคต

ผู้สื่อสารพิเศษของวงวรรณคดีประจำลวิตเซอร์แลนด์

เดือนมิถุนายนนี้ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร ก็ว่าจะผ่านไปข้างเส้นหน้าเบือเดียวจริงๆ จนกระทั่งเดือนกรกฎาคมเข้ามาแทนที่ก็มีได้นำความชอบอันมาให้แฉะแฉะแดดที่เคยแผดเผาโถงลานให้ร้อนระอุก็ไม่มีเสียเลย ฝนกลับตกชุกกราวกับเป็นฤดูฝนที่เมืองไทย อากาศเย็นและสดชื่น อากาศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้กระนั้นฝนต้องถูกร้อน ณ ส่วนสาธารณธรรมที่เลมาน ก็ยังกำหนดไว้ในวันที่ ๑๘ มิถุนายนดังเคยมา คนทุก ๆ คนต่างก็คาดกันว่าวันนั้นอากาศคงจะดี แต่ก็เปล่า ท้องฟ้ามีมัว อากาศหนาวและมีฝนตกเป็นครั้งคราว งานฉลองบนจุดให้มีการจุดดอกไม้ไฟเช่นปีก่อน ๆ โดยเก็บค่าผ่านประตูคนจะต้องแพร่ง ในวันนั้นเขาเก็บเงินได้ทั้งหมดเพียง ๑๖,๐๐๐ แพร่ง เมื่อใกล้กำหนดเวลาท้องฟ้าเพ่งมืดสนิท แต่โชคไม่อำนวยเสียเลย แทนที่จะได้เที่ยวชมงานอย่างบันเทิง ๆ มา ฝนกลับกระหน่ำลงมาอย่างหนักผู้คนต้องเที่ยววิ่งหาที่หลบภัยอย่างอดทน ทางเจ้าหน้าที่เห็นไม่เป็นการจึงประกาศงดการแสดงเลื่อนไปอีกสัปดาห์หนึ่งโดยจะไม่เก็บเงินค่าผ่านประตูเพิ่มอีกสำหรับผู้ที่เสียไปแล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้เสียถ้ามีความประสงค์จะชม เขาเพียงแต่ขอรับให้เงินได้ลงไปในพื้นที่เขาคงใจตามทางเข้าทุกทาง และเขาก็ได้เข้มงวดกวดขันอย่างไร

เนื่องด้วยงานนี้เคยเป็นงานที่สนุกสนานวันรุ่งขึ้นต่างก็พากันคอย เว้นวันเว้นคืนให้มาถึงเร็ว ๆ ฟ้าฝนก็ไม่สู้จะอำนวยให้เสียเลย และในที่สุดวันแห่งความหวังก็ใกล้เข้ามา แม้ท้องฟ้าจะมีครม ฝนก็ไม่ตก ผู้คนทยอยเข้าไป ณ สถานที่ดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังมีเขาคันตุงมากชน ๆ ทุกที่ เจ้าพนักงานนับเงินในหีบได้ออก

๓๐,๐๐๐ แพร่ง พืชของป่ามีต้นที่ควรดูด้วยไฟที่ถนนก็ดับพร้อมทั้ง แด่ไปที่ใดก็เห็น
แต่ความมืด ดึกครึ้มท้องฟ้าก็เต็มไปด้วยดวงดาวา ดวงเล็กดวงน้อยต่าง ๆ
ล้วนแต่เป็นดวงดาวที่ต่างชนิดนามมนุษย์ทั้งนั้น ดาวเหล่านี้ทอดแสงระยิบระยับ
งามตายิ่งนัก แม้ดวงดาวธรรมชาติก็ไม่งามเหมือน นอกจากดวงดาวน้อย ๆ ที่เขียน
ธรรมชาติแล้ว ยังมีแม่ดาวขนาดเขื่องดังแสงสว่างคล้ายแสงจันทร์ค่อย ๆ ออกลอด
พ้นมาในบริเวณนั้น ทำให้บริเวณทะเลสาบหนึ่งงดงามตระการตายิ่งนัก และพร้อม ๆ
กันก็ยังมีระเบิดจากการจุดพลุและดอกไม้ไฟอื่น ๆ

การแสดงดอกไม้ไฟนั้น เจ้าหน้าที่ได้ทำธงขึ้นว่าเมื่อจบแล้ว คือด้วยงาม
กว่า ที่สะดุดใจมากที่สุดคือ การจุดดอกไม้ไฟไปเครื่องหมายของ "Canton de Vaud"
มีไฟสีขาวและเขียว ระหว่างที่เครื่องหมายกำลังทอดแสงสว่างกระจ่างอยู่นั้น เขาก็ยัง
จุดพลุไฟขนาดใหญ่ ๆ หลายชนิดพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้าแล้วซ้ำอีก พลุไฟดวงหนึ่งแตก
เป็นประกายดาวใหญ่น้อยเป็นหมู่ ๆ กระจายออก ไปรยชาไปรยซากเป็นสีหลาก ๆ
ตัดกันอย่างน่าดู และในที่สุดก็ดับลงพร้อมกับเครื่องหมายที่กล่าวแล้ว แลดูช่าง
งดงามเสียจริง ๆ ไร !

ในวันชาติบั้น ทางสถานทูตไทยได้จัดให้มีงานเช่นเคยที่กรุงเบอร์น ตอน
แรกคงแต่യാคำถึงต้อมเป็นงาน récéption รับแขกผู้มีเกียรติทั้งไทยและต่างประ-
เทศน์ ห้องโถงของ Hôtel Belle Vue คุณพระอิศวรราชทูตและภริยาพร้อมด้วยข้า-
ราชการสถานทูตบางคนทำการรับรองแขกอยู่ตลอดเวลา มีแขกมาร่วมงานประมาณ
๓๕๐ ถึง ๔๐๐ คน มีการเลี้ยงเครื่องดื่มและอาหารว่างด้วย ครั้นเสร็จงานทันแล้ว
คอนหลังจากต้อมเป็นงานของคนไทยในสวัสดิ์ ซึ่งพากันไปร่วมชุมนุมรับประทานอาหาร
อาหารค่ำกันที่ Café du Theatre อากาศวันนั้นดูค่อนข้างจะแจ่มใสดีกว่าทุก ๆ วันที่ผ่าน
มา การเดินทางไปยังสถานที่ ๆ นั้นก็หมายจะสะดวก คนไทยที่นั่นไปพร้อมหน้ากันด้วย

ราว ๓๕ คน อาหารที่เสิร์ฟตักตวงเพียงพิเศษคือ "ข้าว" ซึ่งพวกเรารอบกันมาก
กว่ามันฝรั่ง กับมี "ไก่" อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งขณะทางลัดก็กำลังมีราคาแพงเหลือ
เกิน กิโลกรัมหนึ่งถึง ๘.๕๐ แฟรง บางคราวถึง ๑๐ แฟรง เทียบเป็นเงินไทย
อัตราแลกเปลี่ยนธรรมดาไม่ต่ำกว่า ๒๐ บาท แต่ถ้าคิดราคาตลาดมีดักก็ราวกิโลกรัม
ละ ๕๐ บาท

หลังจากคุณพระอัครราชทูตได้ชวนให้ดื่มถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แล้ว ยังได้กล่าวสุนทรพจน์ที่เกี่ยวกับชาติและบ้านเมืองอย่างไพเราะ และจบลง
ด้วยการชวนให้ดื่มเพื่อความสุขรุ่งเรืองของชาติที่รักของเราอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะ
เสร็จงานก็ราวต้องยาม พวกเราพากันกลับ แต่ก็ยังมีผลหาความสนุกและหาทำไรใน
ทางเดินไปก็เก๋อร์ หรือเข้าเที่ยวค่อในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อฉลองวันชาติให้เต็มที่

เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม มีการแข่งรถยนต์ชิงรางวัลของเบอรุ (Prix de
Berne) และชิงรางวัลใหญ่ของยุโรป (Grand prix d'Europe) ณ สถานที่แห่งเดียว
กัน พระองค์เจ้าพระฯ เสด็จเข้าร่วมการแข่งขันครั้งนี้ด้วย และทรงชนะเป็นที่ ๔ โดย
ใช้รถแข่งคันชนิด Simca Gordini ในการชิงรางวัลของเบอรุ สำหรับชิงรางวัลใหญ่
ของยุโรป รถ Masérati คันของพระองค์ก็ติดขัดในระหว่างแข่งขัน.

วันที่ ๓ สิงหาคม เป็นวันชาติของสวิตซ์ มีการชักธงชาติกันพร้อมเพรียงทุก
อาคารบ้านเรือน งานนี้จัดให้มีขึ้นทุกรัฐ ทุกอำเภอ ทุกหมู่บ้าน เขาเด็กอดทนที่
กว้าง ๆ และใหญ่ที่สุดของตำบลเป็นที่ชุมนุม มี Président มากล่าวปลุกใจให้เห็น
ความสำคัญวันชาติ บอกว่าจงภูมิใจเพลงชาติพร้อม ๆ กัน สุนทรพจน์ของ
Président ที่มีความสำคัญ ๆ เช่น Président แห่งรัฐ Berne ก็ได้มีการอวดเสียง
ดังกระจายทางวิทยุเพื่อให้ประชาชนฟังทั่ว ๆ กัน ตามอำเภอก็มีนายอำเภอเป็น
ประธานในการขบวน ครั้นถึงเวลา ๑๘.๔๕ นาฬิกา มีการยิงระฆังทั่วประเทศ จน
ถึง ๒๐ นาฬิกา รวมเวลา ๓๕ นาทีพอดี

งานวันชาติที่โธซานจัดใหม่ทีบริเวณ Ouchy ริมทะเลสาบ Léman (เจนีวา)
มีการแสดงเรือใบสมัยโบราณสำหรับบรรทุกกรวดหิน ดังแต่ครั้งก่อนมเครื่องยนตร์
ลักษณะคล้ายเรือฉลอมของเรา แต่ใหญ่กว่า ตามเคมเรือมีช่องกลม ๆ มีพาย
โผล่มาจากช่องเหล่านั้น เรือดำหน้าออกมาแสดงนี้เป็นเรือของ Société de navigation
T' Ouchy ซึ่งเป็น Société เดียวกับที่จัดงานจุดดอกไม้ไฟฤดูร้อนที่เจนีวาแล้วข้างต้น
และเนื่องด้วยเรือพวกนี้หาได้ยาก เขาจึงเอาเงินที่ได้จากงานฤดูร้อนมาซื้อไว้ เพราะ
เกรงว่าเรือของเก่าจะสูญเสีย

พอมถันท์ ก็มีการจุดไฟจากกองพนทกอนบนพนนาในทะเลสาบ และม
การจุด Feu de Bengale ดีเชียว แดง ประชาชนทั่ว ๆ ไปก็พากันจุดดอกไม้ไฟกัน
อย่างสนุกสนาน ไตยนี้แต่เพียงพลูระเบิด ดังคล้ายประทัดในเมืองไทยในวันตรุษ
จีน นอกจากนั้นยังมีการเดินกระบวน คือเด็กเล็ก ๆ ถือโคมไฟเป็นรูปธงชาติสวิส

เรื่องการจุดไฟในวันชาติของเขามัประวัตมาดังนี้ ราวศักราชที่ ๑๓ อัน
สมัยที่ฮอส์เตรียยังมีอำนาจ แผลขยายเขามากดขบงคับประเทศ Uri Schwytz และ
Unter wald ฉะนั้นประเทศทั้ง ๓ นี้ จึงรวมกันทำสัญญาฉบับหนึ่งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม
ค.ศ. ๑๒๙๑ โดยจะร่วมกันต่อสู้ผู้ที่เข้ามารุกราน จะไม่ยอมให้ต่างประเทศตั้งคน
เข้ามาเป็นเจ้าเมือง (Balli) อย่างเด็ดขาด จะตั้งโทษผู้ที่ทำผิดกฎหมายอย่างหนัก เช่น
ผู้ดองวางเพลิงและขโมย ฝูราย ถ้ามีการทะเลาะวิวาทกัน จะต้องกรรมการชนตัดสิน
สัญญาจะคงใช้อยู่เสมอไป

สัญญาทำที่ Grutli ในประเทศ Uri และนัดพบกันโดยก่อไฟเป็นอาณัติ
สัญญา ฉะนั้น เมื่อการนี้ได้สำเร็จดังต่อไปนี้ จึงมีการจุดไฟในวันที่ ๑
สิงหาคมทุกปี เพราะการจุดไฟนี้ หมายถึงความรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาวสวิส
ทั้งเป็นเครื่องรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตด้วย ชาวสวิสบางคนที่มีจิตใจรักชาติอย่าง

รุนแรง ถึงกับบนชนไปบนภูเขา พร้อมกับหอบเอาพืนชนไปด้วย เพราะในระดับสูง ๆ
 ไม่มีคนไม่ชนเลย เช่นที่ Dants du Midi สูงราว ๓,๐๐๐ เมตรก็มีคนบนชนไป และหอบ
 เอาพืนชนไปจุดแทบทุกปี เขาจะต้องเดินเขาลงบนหอยอดเขาตั้งแต่เช้าตรู่ และต้อง
 ทนความหนาวจากหิมะที่มอยทั่ว ๆ ไปที่สูงเช่นนั้น แต่ยังคงทนนอนค้างคืนอยู่บน
 หิมะนอก เขาทำเพื่ออะไรหรือ? - เปล่าเลย! เขาบนชนไปจุดเพื่อจะให้คนอื่นเห็นต่าง
 หาก ทงน เพื่อที่คนอื่นไฟจะได้ระลึกถึงวันอิสต์ธภาพของเขา เห็นความรักชาติ
 ของเขา ด้วยการกระทำออกมาจากหัวใจจริง แต่ไม่ใช่ด้วยความคู้ใจ โอ้อวด
 คำก่ชาติ ต้องคำก่ชาติ อย่างที่ททำ ๆ กันเลย!

ชยอนมากว่าถึงสัญญา ค.ศ. ๑๒๙๓ ต่อไป หลังจากการทำสัญญาแล้ว
 ก็ยังมีประเทศอื่นเขามากดขยี้ตบเค้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๓๓๕ อีสต์เทรีย
 เขามาเบียดเบียนประเทศ Schwytz อีกสองประเทศจึงตั้งทหารไปร่วมรบตามสัญญา
 และตีทัพอีสต์เทรียแตกไป แล้วร่วมกันทำสัญญาอย่างเปิดเผย เรียกว่า Pacte de
 Brunnen และให้ชื่อพลเมืองของประเทศทั้งสามว่า "Suisse"

หมื่นชาวของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ค่อยมี เพราะเป็นเวลามหาวิทยายุ
 บัศภาค จึงทรงใช้โอกาสนี้ในการเสด็จประพาสต่างประเทศ ทงนเพราะเป็นการ
 ศึกษาความเป็นอยู่จิตใจของคน ตลอดจนเป็นความรอบตัว เพื่อจะได้ทรง
 ใช้ในการปกครองบ้านเกิดเมืองนอนของเราต่อไป สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ
 ประพาสประเทศฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันท ๒๙ กรกฎาคม ครั้นทรงดงพระราช
 ฤทัยว่าจะเสด็จต่อไปยังประเทศฮอลแลนด์ เพื่อทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ ตลอดจน
 จนการชลประทานของประเทศนั้นด้วย และเสด็จกลับถึงโดซานเรียบร้อยแล้ว ได้ข่าว
 ว่าได้ทอดพระเนตรการแข่งรถของพระองค์เจ้าฟ้าระ ๖ และได้ทอดพระเนตรเห็นขงไทย
 ชักเค้นในต่างแดน กับได้ทรงฟังเพลงสรรเสริญพระบารมีด้วย

ขอเป็นคนเทอดธรรมพระลัมพูทช

เจือ สตะเวทิน

อนมนุชย์ปฤชณคนทอง
จึง "อยากมอยากเป็น" เป็นต้นดาน
ต้องสั่งท่า "ให้มให้เป็น" ได้
คนทองหลายหมายมีซึ่งเงินตรา
อยากมอาภรณ์ภณทอนวิจิตร
ถ้วนอยากมจริง ๆ ทุกสิ่งไป
บ้างก็อยากเป็นนนอยากเป็นน
เป็นขุนนางวางท่าอ่าโหนัก
อยากเป็นนายเป็นหัวหน้าตำรวจ
อยากเป็นใหญ่ได้มีบริวาร

ถ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงบัญญัติธรรมนำอบรม
อนอยากมอยากเป็นท่านเห็นว่า
เรียก "ภวตัณหา" ท่านว่าไว้
ถ้าอยากนก็มักจะมีโทษ
ถึงกับโกงคดฉ้อไม่รอพั่ง
ดวงจิตต์หมองครองสุ้ได้โนน
คิดภวตัณหาได้ไม่ร้อนรน

ย่อมอยากครองความสุขทุกสถาน
แล้วถนถนหาทรัพย์กับวิชา
คืออย่างไรขอถนถนถน
มีเคหาณศรียานดำรงใจ
อยากมสุขชีวิตพิสมัย
ขอให้ได้มดมนิมรัก
ถ้วนที่มอานาจนาคศักดิ์
เป็นเศรษฐีมีหฤทศพิศฤงคาร.
จึงแก่งแย่งแข่งขิดประหัตประหาร
สร้างวิมานห้วงจะเป็นเช่นอินทร์พรหม
ห้วงขิดเกดจิตต์มมนุษย์ดีสุดดม
ว่าให้มด้นหาพาสใจ
เป็นคณหาอย่างหนึ่งพวงครวญใคร
ทรงสอนให้เพ่งพินิจคิดระวัง
มกชงโกรททจจิตต์เมื่อผิดห้วง
ข้าบางครั้งแค้นเคียวให้เมามด
ท่านว่าไว้ถูกคองครองเห็นผล
ขอเป็นคนเทอดธรรมพระลัมพูทช.

ตามเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ. ๒๔๔๐

จากบันทึกประจำวัน ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์

[หม่อมราชวงศ์ สุนทราธิ สวัสดิกุล ได้เอื้อเฟื้อต่อ "วงวรรณคดี" โดยคัดบันทึกประจำวัน
ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ต้นสกุลของเธอส่งมาให้ บันทึกนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับ
พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์ นครประวัติ อดีตประวัติ
ของพระองค์ท่าน ความประวัติ สึกขากรณีและปณิณณะ รวบรวมไว้ ๒๓ เล่ม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๖ ถึง
พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นเรื่องสำคัญที่น้ำรู้มาอ่านอย่างยิ่ง - บรรณาธิการ]

จากปารีสไปลอนดอน

๑๐ กรกฎาคม ๑๘๙๗

ตอนเช้าไม่ได้ไปไหน บ่ายไปวัดเดอบอนนีย์ มีทางแยกหลายด้าน งามกว่า
ปากเตี้ยกาเดนที่เบอดิน ไปดูเรือนกระจกคล้ายที่เซ็น พรูฟแดงไปดูมิวเซียมชายของ
ตัวอย่างต่าง ๆ และดูสวนสัตว์ แล้วมาขึ้นรถต่อไป ดูนาตคาคาสคาค แล้วไปแะ
ที่กาเฟรมินนแดงกลับมา กินเช้าแล้วไปเดินที่ถนนบูดวาร์ดชอของบางเด็กน้อย
กลับมาราว ๒ ยาม ซึ่งตัวในสวนสัตว์หนัก ๖๕ กิโลกรัม หรือ ๑๔๔ ปอนด์

๑๑ กรกฎาคม ๑๘๙๗

เช้ากินเช้าแล้วเตรียมที่จะไปกับนายช พอได้เวลาขึ้นรถไปฝรั่งเศส พวก
ไทยๆ ที่มามาทั้งหมด ๕ โมง ๕๐ รถไฟออก ๓ ชั่วโมงเศษ พักแห่งเดียวที่อาเมียง
Amiens มาถึงคาเด ดงเรือออกราวบ่าย ๔ โมง มาประมาณชั่วโมงครึ่ง ถึงโคเวอ
ขึ้นรถไฟ มาหยุดแห่งเดียว ถึงวิกตอเรียสเตรชั่นที่มั่งคั่งกว่า ๆ พบองค์บุรุษ
พระยามหาโยธา พระยาวิสุทธิ ถูกกรรมเวร ๒ คน หวดงยศ นายฉิม คุณจิตร
คุณสิทธิ์ ครูขุนมารับ มาที่เคชั่น กินเช้าแล้วเที่ยวดูอะไร ๆ และคุยกันจนตึก

๑๒ กรกฎาคม ๑๙๑๗

เข้าไปวังเกรตน์ ที่คัมเบตต์ รถไฟออก ๕ โมง ๕๕ ไปถึงโน่นบ่ายโมงครึ่ง
กินข้าวกลางวันแถวคูเตี้ยอยู่หน้าถนนดินเหนียว แล้วกลับมาถึงสถานทูต ๔ หมู่เศษ
ที่วังเกรตน์มืตุดหม่อมม่น้อยกับพระองค์ติดกอยู่

ซึ่งตัวหนัก ๓๐ ตัน ๓ ปอนด์ ตรงกับ ๑๔๔ ปอนด์ เบากว่าวานขึ้น
ปอนด์หนึ่ง วัตถุตัวสูง ๕ ฟุต ๕ นิ้ว

๑๓ กรกฎาคม ๑๙๑๗

เข้าวัน^๕ไปห้างโรเบิตซ์^๕ ซอหมวกและไปซื้อหนังสือ^๕ กลับมากินกลางวัน
แล้วไปขึ้นรถไฟที่สถานีเซริงครอส^๕ ไปกับพระยาวิสุทธและหม่อมอนุวัตร รถไฟ
ออก ๒ โมง ๓๐ นาที ไปถึงบริษัทยานยนต์ ๕ โมง ขึ้นรถม้าไปอีกสัก ๑๕ นาทีถึง
โรงเรียนเซนต์แอนดรู เข้าไปพบผู้จัดการซึ่งเป็นครูใหญ่ก่อน ชื่อมิดเดิลบรูค เป็น
พระโปรเตสแตนต์กับเมียเขาด้วย แล้วเขาพาชายวิบูลย์และถาวรมาหา ชายวิบูลย์ชื่อน
ชื่อนามากจนแถมยืมและตั้งชื่อนี้เล็กน้อยและแข็งแรงว่องไวมากผิดกับแต่ก่อน สันทนา
ไต่ถามอะไรกันต่าง ๆ แล้วเขาพาเที่ยวดูโรงเรียน^๕ ดูห้องอยู่เป็นห้องเล็ก ๆ อยู่คน
ละห้อง กันฝาไม้ทำสะอาดเรียบร้อย แล้วดูห้องเรียนห้องกินข้าวและห้องอื่น ๆ ต่าง ๆ
แล้วดูโรงช่างไม้หัดเด็ก ๆ ทำและดูสวนมีลูกไม้และผักฝรั่ง และดูสนามหญ้าที่เดิน
ครึ่งเกด และดูทอานาเป็นสระใหญ่สำหรับหัดว่ายน้ำ และดูโรงฟอกเนื้อ^๕ ดูสวน
ดอกไม้ โรงเรียนเป็นโรงเรียนโปรเวต มีเด็กนักเรียนตามบัญชีเขาเขียนไว้ ๓๙ คน
ครูใหญ่มีความเออเพอดีมาก เมียก็ดูเด็กก็สบายพอใจ ถ้ามชายวิบูลย์ก็ดูสนุก
สบาย เขาก็เป็นที่พอใจในการท่งปวง กลับมารถไฟออกยาคำมาถึง ๒ หมู่เศษ
พบกรมหมื่นสรรพศาสตรมาจากปารค์วัน^๕ กินข้าวแล้วสันทนา^๕กันตามสมควร

๑๔ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้าก่อนเที่ยงไปถ่ายรูปที่มัสยิดเคอร์แวนไดก์ กินกลางวันแล้วไปดูเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียวและเขาหินเหล็กไฟ ดูนกเขาเขียว ดูปาโนรามา เมืองโรม ดูนกเขาเขียว โมโตกราฟ คำนวณเนื้อแล้วไปดูเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว

๑๕ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้า ๓ โมงไปรถไฟเยี่ยมทูตกรมหม่อมเล็ก ขนรถไฟไปกับกรมตำรวจและพระยาวิเศษ ไประยะทางอยู่ข้างไกล จากสถานีวัดดุจกัน เกือบ ๓ ชั่วโมง ทูตกรมหม่อมเล็กอยู่เมืองเวสต์ดาเบอร์ ถึงสถานีแล้วขับรถไปอีก ๒๐ นาทีถึงที่เมืองหม่อมแปดก้อยทางหนึ่ง ที่หน้าผาบนเขาเป็นหินขาว เขาตั้งเป็นรูปม้าได้เห็นแต่ไกล เห็นได้ไกลมาก ไปถึงหินต้นสน แล้วเที่ยวดูสวนดูบ้านและกินน้ำชาหนึ่งได้ ดินไม่อยู่จนเวลาย่ำจึงกลับมาถึงที่สถานียามเช้า

๑๖ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้าก่อนเที่ยงไปหาหมอยะเขยชันให้ตรวจ กินเช้ากลางวันแล้วลงรถไฟใต้ดิน ไปชมตึกคัตโซโรปริงค์ แล้วไปดูสวนสัตว์ที่เวสต์ปาร์ค ดินเนื้อแล้วไปดูตึกที่เคตเทียเคอ เดินเรื่อง เคซา

๑๗ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้าไม่ได้ไปไหน บ่ายไปดูวัดเวสต์มินสเตอร์แอบเบย์ ดินเนื้อแล้วไปดูปาร์คของฟเวสต์เทียเคอ เดินเรื่อง ดาปเป

๑๘ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้าไปปรึกษาหมอ บ่ายพระยาวิเศษชวนไปชมรถเล่นที่สวนปาร์ค เป็นปาร์คใหญ่ นอกเมืองลอนดอน ชมอยู่ถึง ๔ ชั่วโมง กลับค่ำ ดินเนื้อแล้วหมอมานั่งเล่นหมา

๑๕-๒๐-๒๑ กรกฎาคม ๑๙๕๗

ไม่ได้ไปไหนทั้งวัน

๒๒ กรกฎาคม ๑๙๕๗

ไปกินเช้ากลางวัน แล้วขี่รถขับไปดูในซัด กลับมาเย็น

๒๓ กรกฎาคม ๑๙๕๗

ไปส่งกรมหมื่นสรรพศาสตร์ กลับไปปาร์ตี้ กินกลางวันแล้วไปดูตอนตอน
เตาเวอ มีอาหารต่าง ๆ นานามาก แลเครื่องมาเบเรี่ยนต่าง ๆ เสียเงินค่าดู ค่าคนนำ
คำรด เบจเสร์จเกือบปอนด์ครึ่ง ดินเหนียวแล้วไปดูละครเทียเตอ คราวนี้เป็นเทียเตอ
แท้มแต่พูด ไม่มีร้องโรงโอดวอด เรื่องในศเภาด

๒๔ กรกฎาคม ๑๙๕๗

กินเช้ากลางวันแล้ว ไปวิ่งแก้ว กับพระยามหาโยธา ไปรดไฟถึงตเศนชั้น
ที่วงที่เดียว วงนั้นเป็นเรือนกระจาก มีของตั้งอย่างมีวเซี่ยม แลมีของขาย มีที่เล่นกด
แลที่เล่นขบร้อง ดูเล่นกด กินเช้าที่เรตเคอรอง กลับถึงทยามเคษ

๒๕ กรกฎาคม ๑๙๕๗

กินเช้าแล้วไปเดินกับพระยามหาโยธา หมายถึงไปซื้อบุหรีแต่ห้างมันบิต
หมด (วันอาทิตย์) กินกลางวันแล้ว ไปกิดการเดินกับพระยาวิสุทธ อยู่นอก
ตอนตอน ไปรดไฟใต้ดิน ดงตเศนศรอดเคอโรด แต่ไม่ได้ดอดใต้ดินมากนัก ถึง
ตเศนศนเคนอ๊กหนอยหนึ่งเข้าดวน ส่วนเขาใหญ่มีเรือนกระจากปลูกต้นไม้มาก แลมี
มีวเซี่ยมไม้ต่าง ๆ แล้วไปกินกาแฟ ตึง กลับมารดโคชอย่างออมนิบัด แต่เจื่อง
กว่า เทียมม้า ๔ ตัว มาทั้นดินเหนียวที่ตเศน

๒๖ กรกฎาคม ๑๙๕๗

ตอนเช้าไปเที่ยวซื้อของตามถนนนครนอกเวดโรด บ่ายกินกลางวันแล้วไปที่ซิดี
ไปส่งอานม้าแดงเครื่องรถ แล้วไปที่ที่ว่าการกงสุลสยาม เมื่อเข้าไปปรกไฟใต้ดิน
กลับรถเคป บ่าย ๕ โมงเศษ

๒๗ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เข้าไปดูเกนชิงตันมิวเซียม ดูแต่ชั้นล่าง มีเครื่องจักรต่างๆ แลเรือพระที่นั่ง
แล้วไปซื้อหนังสือ กินกลางวันแล้วไปคาปอดคอต กลับ ๔ ทุ่ม

๒๘ กรกฎาคม ๑๙๕๗

กินกลางวันแล้วไปห้างเบนสันโฮตล์บนถนนศรีตรังแล้วไปห้างฮันตโรสเกด แล
ไปที่ฝั่งเพชร แบ่งเป็น ๓ พวก ๑ เมานต์ทำรูป ๒ เซต ฝั่งเพชร ๓ ปอดิช ขนเงา
พวกที่ ๓ ผู้หญิงทำ แล้วไปทำเงินรูปพรรณของห้างฮันตโรสเกดอีกแห่งหนึ่ง ค่า
ดินเนอแล้วไปคูมิวซิกฮอลล์ ชอ อัดมับดา

๒๙ กรกฎาคม ๑๙๕๗

ไปเที่ยวซื้อของ เครื่องบูชาพระ หีบเครื่องแต่งตัว กอถ้อง แลบุหรืต่างๆ
บ่ายสี่โมงขึ้นรถไฟไปปอดคัมมิต ระยะทาง ๓ ชั่วโมง ไปพักที่เซนคราตโฮเตลดอนบายดี
ไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหน

๓๐ กรกฎาคม ๑๙๕๗

เช้าแต่งพรอกโกตลงเรือไฟที่ท่ากับบอมบ์หมอยา ไปรับเดจจที่เรือพระที่นั่ง
จักรี พอเที่ยงดูออกฟยอกมาแล้วกลับไป ถอยเรือพระที่นั่งเทียบท่าดูออกฟยอก
มาดิ้นช พระราชทานตราจักรี บ่าย ๓ โมงเดจจขึ้นรถไฟมาประทับที่กิงยัม เรามา
รถถึงมาถึงแล้วไปเผื่ออีก

๓๑ กรกฎาคม ๑๙๑๑

ตอนเช้าไปเฝ้า แล้วกินกลางวันที่เรตตอรองตอกรอกเคโร แล้วไปรถไฟได้
ดินไปออกแจ่งท่าเรือ ดังที่เขียนเบเกอ ไปถึงทนนรอยู่ บ่าย ๓ โมงครึ่งกว่าเสด็จ
ประทับบ้านครุ แล้วเสด็จทอดพระเนตรครุเกิด แล้วเสด็จนำพาในสวนบ้านครุ แล้ว
ทอดพระเนตรนักเรียน ครุเรียกเรียงตัวไม่ทันหมด พอถึงเชป แล้วทอดพระเนตร
นักเรียนร้องคอนเล็ด แล้วเสด็จกลับกระบวนเสด็จรถม้า ตอนค่ำเราไปเฝ้ารอเขียน
หนังสือว่าจะเสร็จตามยาม

๑ สิงหาคม ๑๙๑๑

กินเช้าแล้วไปรถไฟเตช่นปัตติงตัน ไปวินด์เซอ กินเช้ากลางวัน
เรตตอรอง แล้วไปตักกวังวินด์เซอภายนอก แล้วมาลงเรือพายเรือคนเล่นในแม่น้ำ
เทมส์ กลับมากินน้ำชาแฉะขบรตในปาก กลับมาดินเนอที่สถานทูต ค่ำไปเฝ้าที่วัง
เขียนหนังสือ กลับตามยาม

๒ สิงหาคม ๑๙๑๑

กินเช้าแล้วไปร้านบุหรืหน้อยหนึ่ง แล้วกลับมาไม่ได้ไปไหน ค่ำไป
วังมัทกิงฮัมตามเคย แต่ไม่ได้เขียนหนังสือ กลับ ๘ ทุ่ม

๓ สิงหาคม ๑๙๑๑

กินเช้าแล้วมีดเคอริเซตพาไปตอของเครื่องโต๊ะที่ห้าง F. & C. Osler ที่ 100
Oxford Street W. แฉะห้างแมปปีน & เวสต์ไคตักกัน ดังของเสด็จคอนบ้ายไม่ได้ไปไหน
ค่ำไปเฝ้ากลับตักตามเคย วันนั้นเสด็จเส้าด้อฟปาติเมน ค่ำเสด็จบ้านคนจน เข้า
นักเรียนเฝ้า

ขนต์ ธีรลล ลุงกาโร

ความอดทน เป็นเครื่องประดับของนักปราชญ์
จิราจันทร

(กลบทหงส์คาบพวงแก้ว)

จ่มองไหนไหนที่ลุ่มลุ่มนันท

เกิดชาติหนึ่งหนึ่งชั่วชีวิตชั่ววัย

ต่างก็หวังหวังใจใจระทม

อันตรรายร้ายพิศพิศทั่วโลก

ผ่านทุกคนคนจึ่งร้อนร้อนอุรา

ดมร้ายแค้นแค้นด้วยทุกข์ทุกข์ค้อยดับ

ใช้จะอยู่อยู่ยงยืนยืนจำเนียร

ฐานะคนคนนั้นเกิดเกิดต่างศักดิ์

ใครหนอสร้างสร้างการเกิดเกิดต่างวรรณ

บ้างจนยากยากแค้นเข็ญเข็ญชนิดคิ

เศร้าเพราะจนจนขวัญใจใจก็ครวญ

ชีวิตอยู่อยู่กันได้ได้เพราะหวัง

สุขสันต์ของสันต์เองแต่ทุกข์ทุกข์กัน

โอ้หนอโลกโลกผันแปรแปรเสมอ

ควรอดทนอดทนอดทนทนกันไป

ชีวิตเศร้าเศร้าจริงหรือหรือสุขสันต์

ยังพัวพันพันทุกข์ทุกข์ตรอมตรม

หวังแต่เซยเซยขึ้นขึ้นให้เต็ม

เหมือนคอยดมดมพัดพัดไปมา

นำทุกข์โศกโศกเศร้าแค้นแค้นหนักหนา

เฝ้าพิศมามาแล้วไปไปวนเวียน

ความสุขกลับกลับแล้วหวนหวนหันเหียน

ทุกข์เบียดเบียดเบียดเบียดสุขสันต์สุขกัน

พึงประจักษ์จักได้เห็นเห็นชนสัตว์

แค้นอดทนทนในจิตจิตครวญจน

ไม่รู้คิดคิดยังชีพชีพก่าครว

กายใจดิ้นดิ้นแต่เห็นน้อยเห็นน้อยหน่ายตน

ชีพจึงยังอยู่ด้วยด้วยหวังผล

เกิดเป็นคนคนคองม่นม่นทุกข์

อย่าพัวเพื่อเพื่อจนหลงหลงใน

ชมชื่นใจใจก็สุขสันต์ตาย

ยามสุขใจใจอย่าเพ็ดนเพ็ดนเพ็ดนก็
 ยดหดกรรมกรรมมนมนอยาคดาย
 อนุกรรมเก่าเก่ามนมมีหรือไม่ว
 มีหรือไม่วอจรรู้ให้ตรง
 เมอกรรมแถวแถวกรรมกมหนารับ
 อนุทพงพงแต่คนคนดัดคน
 เมอยอมแพ้แพ้แก่โลกโลกก็เยาะ
 เกิดทงชาติชาติทหวงหวงเปรมปรด
 เมอยามคิดคิดให้รอบรอบคอบถ้วน
 คิดผูกแก้แก้ให้ได้ได้ไม่แคลน
 ถึงอดทนทนต่อดัดสัตว์
 อนุปวงปราชญ์ปราชญ์อดทนทนดัดมอด

แม้ทุกข์หนักหนักไม่เค็ร่าเค็ร่าเจียนสลาย
 การณทรายรายกตบดัดกตบดอง
 จะมีใครใครรู้ได้ได้ไม่หลง
 แต่กรรมดั่งดั่งต่างเกิดเกิดต่างกัน
 ชีวิตคืบคืบต้นทกขทุกดั่งสัตว์
 อดทนทนมนมนแต่คงคงให้
 เมอตายเพราะเพราะสิ้นหวงหวงหนายทน
 เกิดทงททคดวรดังร่างดังเทน
 คิดผิดดัดดัดวันแต่เค็ร่าเค็ร่าดัดแด่น
 ความเห็นแค้นแค้นเคืองใจใจก็ควม
 มั่นดวงจิตจิตดัดดัดไม่หนายหนายกำศรวด
 อารณณดัดดัดวันเด็กคำคำดาเอย.

ทนายบทกวี กันยายน ๒๔๕๑

ผู้ทนายจะต้องตั้งคำทนายถึงดวงวรรณคดี ๑๗๗ ซอยพญานาค ก่อนวันที่ ๒๐
 เดือนนี้ ผู้ทนายถูกจะได้รางวัล ดวงวรรณคดีฉบับตุลาคม ๓ เล่ม ถ้ามาชิกจะได้
 ดัดกากินแบ่ง ๓ ฉบับเช่นเคย

ปัญหา มีคำกลอนอันที่แต่งโดยใช้คำรบ ปัน คัด ตัน จัน รวมไว้ในที่
 เดียวกัน เช่นตัวอย่างข้างล่างบ้างหรือไม่ ถ้ามียกตัวอย่างมาให้ดูพร้อมด้วยบอก
 ชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่ง

“ไม่มุ่งผ้าคากรองครองหนั่งเสื้อ
 หนาเหียนรากปากมแต่ขพน
 ประหลาดใจโยหนอไม่มุ่งผ้า
 หนวดถึงเขาคเราถึงนมผมถึงตน

ประหลาดเหลือโด่งโด่งไม่คงจัน
 กรนด้นนอนรายเหมอนบายบัน
 จะเป็นบาไปหรือ หรือถือคัต
 ฝรั่งจันแขกไทยก็ใช้ที่” - พระเอกขมตั้ง

ออกซฟอร์ดและสเตรตฟอร์ด

คัดจากจดหมายหม่อมราชวงศ์หญิง สุพิชชา โสณกุล

ถึง

หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล

เราเดินทางออกจากสถานเอกอัครราชทูตไทยกรุงลอนดอน โดยรถยนต์เมื่อเวลาประมาณสามโมงเช้า ตามทางที่ไปผ่านพระราชวังวินด์เซอร์ด้วย พระราชวังแห่งนี้มีตึกใหญ่ๆ สวยมาก สูงตระหง่านอยู่บนเนิน เป็นหินสีขาว แต่ฉนวนเก่ามาก จึงแดดเห็นเป็นสีเทาๆ แดดร้อนอยู่เกือบรอบเพื่อหาที่ถ่ายรูป แล้วเข้าไปชมพระราชวัง มีเจ้าหน้าที่เอ่อกเพื่อพาห้องต่าง ๆ ส่วนใหญ่ของพระราชวังที่ได้ชมเป็นที่ประทับและห้องที่ยังคงทรงใช้รับแขกอยู่ในเวลานี้ ทราบว่าหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินเสด็จมาประทับทวงงต้องหน และเพิ่งเสด็จมาเมื่อเดือนก่อนเองเป็นครั้งสุดท้าย นอกจากห้องที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีห้องเครื่องอาวุธต่างๆ นานาเครื่องประดับก็หรูหรา ตามฝาผนังและเพดานก็ติดลวดลายวาดภาพต่างๆ งดงามมาก แต่เมื่อเทียบกับพระราชวังแวร์ซายแล้ว ก็สู้ไม่ได้ ในห้องเสวยมีพรมสีแดงฉูดใหญ่เจ้าหน้าที่พาไป สังเกตจากคนที่ให้ฟังว่า เป็นพรมที่ได้มาจากอินเดียและว่าเป็นผืนใหญ่ที่สุดในโลกเลยทีเดียวซึ่งจำต้องพิจารณาดูให้แน่

เราได้ชมแต่ส่วนหนึ่งของพระราชวังเท่านั้นเพราะจะต้องรีบไป ระยะเวลาที่ออกมาจากวังก็ยังไม่ถึงภูมิภาคประเทศงดงามมาก แดดคล้ายๆ กับสวีเดนแต่แดดเป็นเนินเขามัน้ำและหมู่บ้านเป็นระยะๆ รถเดินผ่านแม่น้ำ Henky เวลาประมาณเที่ยงเศษ แวะลงชมแม่น้ำสักครู่แล้วก็เดินทางต่อไปยังออกซฟอร์ด รถถึงเมื่อเวลา

ประมาณบ่ายโมง ไปพักที่โฮเต็ลชื่อ The Isis ที่ทางสบายพอใช้ โฮเต็ลนี้เป็นโฮเต็ล
 เล็กๆ เงียบดี ฉะนั้นเราไปกินอาหารกลางวันในเมือง ครั้งแรกเข้าไปที่โฮเต็ลแห่ง
 หนึ่ง เขาบอกว่าที่เดิมให้รออยู่ก่อน เห็นว่านานนักจึงออกมาหาที่ใหม่ แห่งที่
 ต้องเข้าไปถึงคนก็เต็มอีก คิดว่าไปหาที่ใหม่ก็คงแน่นเหมือนกันทั้งนั้น เลยต้อง
 ยอมยืนคอยอยู่ ความจริงเมื่อมองดูแถวรู้สึกแปลกดีเหมือนกัน คนที่มาคอยกิน
 อาหารต้องยืนเขาแถวตามลำดับมาก่อนมาหลัง ทุกสิ่งทุกอย่างรู้สึกว่าเราทำกันอย่าง
 มีระเบียบดีเหลือเกิน จะชนะรถเมย์ก็ต้องยืนเขาแถวยาวเฉีวแถวรถมากไม่ค่อยแย่ง
 กัน ใครอยู่ก่อนก็ได้ก่อน ยึดธรรมเนียม ทำให้หนักถึงการชนะรถเมย์ชาวถนนบ้านเรา
 เสียจริงๆ เพราะข้างใช้หลักตรงข้ามกับที่นั่นเหลือเกิน แต่การคอยกินนั้นบางคนรู้สึก
 ว่าน่าสงสารมาก เพราะท่าทางแทบอกว่าหิวเต็มที ชะเง้อคั่วแถวคอกไม้รู้สึกหยุก
 ใจจะมึนตึ๊งกันหรือยัง บางทีมากัน ๔ คน มีคนหนึ่งเลยบอกกับคนเดินโต๊ะว่ามา ๒ คน
 การใช้วิธีแยกพวกมีโอกาสได้กินเร็วขึ้น เพราะโต๊ะที่นั่งกันอยู่หลาย ๆ คนมักจะ
 มีผู้คอยกินเสีย และดูคนเข้าทางที่ตามโต๊ะที่นั่งอยู่นั้นมีประกาศขอรับรองให้ลุกขึ้นจากที่
 เร็วที่สุดเพื่อให้โอกาสแก่คนอื่น

ตามถนนหนทางต่าง ๆ ในซอกซพอร์ด ดังเคยตมกเห็นแต่คนแก่ทั้งผู้หญิงผู้
 ชาย ยิ่งเวลาดันซึ่งเป็นเวลามหาวิทยาลัยปิดด้วยแล้ว นาน ๆ จึงจะได้เห็นนักเรียน
 มหาวิทยาลัยสวมเสื้อครุยสวมหมวกกันดั๊กที่ ค้างอยู่ที่ซอกซพอร์ดต้องค้น ไป
 เดินดูตามบริเวณมหาวิทยาลัยเสมอ ๆ มหาวิทยาลัยและตัวเมืองเขาไม่มีบริเวณ
 แบ่งเขตกันแน่นอน ปนกันจนแรกๆ รู้สึกงงจำไม่ได้ว่าตึกไหนเป็นของมหาวิทยาลัย
 และตึกไหนเป็นของบ้านเมืองแน่ หอต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยล้วนแต่หน้าตาเก่า ๆ
 เทบงทนนแต่ครมตมาก หอหนึ่ง ๆ มีสวนประจำหอ ทำได้สวยงามคั่นด้วยบารายมาก
 วน พวกเราไปเดินดูที่ Merton ทอดว่าทอน เพราะพอเคยอยู่ที่นี่จึงพาพวกน้องดู

เดี่ยวใหญ่ พ่อยังเดินในเมืองออกซฟอร์ดได้ ไม่หลง ที่พักสำหรับนักเรียนของเขาก็
สบาย มีทั้งห้องนอน ห้องนั่งเล่นเป็นห้องๆ สำหรับคนหนึ่งๆ มองดูจากข้างนอกไม่
ค่อน่าอยู่ แต่เข้าไปข้างในแล้วรู้สึกสบาย หอสมุดของเขาก็ใหญ่โต มีหนังสือ
มาก และมีการกวดขัน ใครเข้าไปต้องเงียบกริบ ทั้งไม่ค่อยยอมให้แขกเข้าดูง่ายๆ
เพราะเกรงว่าจะไปรบกวนนักศึกษาหรืออาจารย์ที่ไปอ่านหนังสืออยู่ น้องได้เข้าไปดู
ตึกหลังที่เขาแจกปริญญาด้วย เป็นตึกกลมๆ มีหนังสือมรอบ มีเก้าอี้สำหรับประธาน
ผู้แจกปริญญาและแขกผู้เกียรติ มองดูแล้วทำให้รู้สึกเกิดความไม่สบายใจจะรับ
ปริญญากับเขาบ้าง ทดถกนมนนไฉนไปข้างบนบนหอสูง มองดูมาเห็นบริเวณ
ของมหาวิทยาลัยได้ถนัด ใกล้เคียงมหาวิทยาลัยมีแม่น้ำ Isis ไหลผ่าน ระหว่างเวลาที่
อยู่ที่ออกซฟอร์ดเราไปชมมหาวิทยาลัยกันเรื่อย ๆ ได้สืบเรื่องระเบียบการต่างๆ ของ
เขาดูด้วย บางทีเดินๆ ไปรู้สึกว่าผลดอกเดี่ยวเหลืองเกิน เพราะไม่มีคนทไ้ไหนเลย บาง
ทีเข้าไปในหอตามห้องต่างๆ ไม่ทราบว่าเป็นเจ้าของห้องไปอยู่เดี่ยวที่ไหน เขาช่างอยู่กัน
อย่างไม่ต้องห่วงอะไรเลย ประตูห้องเปิดเมื่อไรก็เปิดได้ น้องพบกับนักศึกษาหญิง
คนหนึ่งแต่งตัวเต็มทึมทั้งครุยและหมวก เข้าไปขอเขาถ่ายรูป เขาก็ตั้งทำให้ถ่าย
อย่างดกทีเดียว ครั้นถ่ายแล้วก็ถามว่าถ่ายนะเป็นเพราะเห็นตัวมเดี่ยวครุยและหมวก
ใช้ใหม่ ช่างเขาใจเราได้ถนัดเหลือเกิน

เดาถึงมหาวิทยาลัยมานานแล้ว จะขอเดาถึงตัวเมืองบ้าง เมืองออกซฟอร์ด
นั้นชานาเอ็นดูจริงๆ เพราะเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่ชอบมากที่สุดก็คือนานชายหนังสือ
หลายต่อหลายร้าน บางร้านก็ใหญ่มาก มีหนังสือมากจนฉายตาไปหมด น้องยังคง
หนังสืออยู่แล้วเห็นเขาเลยอยากได้ไปหมด มีทั้งหนังสือหนักและหนังสืออ่านเล่น
เชกส์เปียร์เต็มชั้นไปหมด เดี่ยวๆจริงๆ ที่น้องไม่ชำนาญภาษาอังกฤษสักพอ
จะอ่านเชกส์เปียร์ได้ทันใจ อยู่กรุงเทพ ฯ อยากรู้เรื่องจริง ๆ ก็อ่านถนัดถใจไป เดี่ยว

ตายแท้ ๆ หมดความร้นอย หนึ่งต่อทนายอาณอน ๆ ก้มมาก เช่นเรื่องของเจนฮอด์เตน
ชาร์ดส์ ดิกเกนส์ ดัดเฟินตัน และคิปดิงเบนต์น ถ้วนเต็มเป็นชุด ๆ งาม ๆ ยิ่งได้
ยังอยากได้ไม่หายเลย เวลาเขารวหนังสือเหล่านี้คงทรมานใจเสียแทบแย่ เพราะถ้า
ซื้อมาแล้วชนไม่ให้อวดตาเดินทาง

กลับมาได้ถึงเรื่องมหาวิทยาลัยใหม่ คาดว่าคุณคงชอบฟัง เวลาเช้าเข้า
เรียนเสียจริง ๆ ยิ่งผู้หญิงด้วยแล้วยากยิ่งเสียกว่าผู้ชาย เพราะเขามีผู้หญิงอยู่
ด้ามหอ พอดลงไปถึงที่ Somerville ซึ่งเป็นหอที่ทนายอาณอนยกดยงคัมภีร์เคยอยู่
เขาอธิบายว่าคนต่างชาติมักกลัวจะเข้าหอลำบาก เพราะมีทนายต้องแข่งขันกันอย่าง
เต็มที่ แม่แต่เด็กอังกฤษยังสู้ไม่ค่อยไหว คราวที่แอดมิดครกัน ๕๐๐ คน เขาได้
๕๐ คนเท่านั้น การสอบเข้าหอ Somerville นั้นต้องสอบละติน อังกฤษ ประวัติศาสตร์
ซึ่งสำหรับน้องแอดเทกกับต้องชนกันใหม่ทงนั้น และตามกำหนดเวลาถ้าจะเข้าเรียนใน
ปี ๑๙๔๙ นี้ก็ต้องสอบเข้าหอในเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้ เป็นอันว่าหมดหนทางที่จะ
เตรียมตัวให้ทันได้ ถ้าหวังจะสู้จริง ๆ ก็จะต้องรอสอบเข้าหอในตุลาคม ๑๙๔๙ และ
กว่าจะได้เข้าสอบเข้ามหาวิทยาลัยกับ ๑๙๕๐ ออกจะนานมีมากไปเพราะทุนจำกัดจะสู้
ไม่ไหวแน่ เห็นจะต้องคิดหามหาวิทยาลัยอื่น เวลาเช้ายังไม่ได้คิดลงใจอย่างไร

สำหรับหอ Merton นั้น เขามีสอบเข้าหอถึงเดือนเมษายน ๑๙๔๙ และสอบความ
รอบคอบอย่างเดียวกับหออื่น เดือนตุลาคม ๑๙๔๙ จึงจะสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย
ซึ่งจะมีการสอบหลายวิชาด้วยกัน นับว่าเวลาเตรียมตัวมากกว่าทางฝ่ายผู้หญิงถึง
๖ เดือน ทำเอาสมองรู้สึกอึดอัด เมื่อพูดถึงหอแห่งนี้ มีเรื่องเดิมอีกหนึ่งคือเรื่องห้อง
สมุด เขาเล่าว่ามีอาจารย์คนหนึ่งชื่อ ดัด โคทส์ เขามาอ่านหนังสืออยู่แต่คนเดียวฟุบ
ตายคาหนังสืออยู่ในห้องนั้น คงแน่นเต็มคนเห็นผีในห้องสมุด ว่าจากดวงคนแก่ออก
มาเดินตามทางเดินแต่เห็นเพียงแค่ว่าสูงจากเท้า ๓ ฟุต เพราะสมัยก่อนนั้นพันตาคว่า

เคยฉวนฟัดหนึ่ง แกเดินอยู่แค่นั้นเดิม ทำเอาคนทกตวงหมากกับเราชักจะใจไม่ค่อยดี
เดินเหินยวหน้าเหินยวหลังอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในห้องสมุด

เราออกจากออกซฟอร์ดวันที่ ๓๕ เวลาประมาณ ๕ โมงเช้า ไปเมือง
เชกต์เบียร์ คือตึ่เตรตฟอร์ด และตอนนั้นจะเล่าให้คุณฟังถึงเรื่องของเชกต์เบียร์
เราไปตึ่เตรตฟอร์ดราวเที่ยงกว่า พักที่โฮเต็ลชื่อ เชกต์เบียร์ และได้อยู่ที่ Hamlet
Suites ด้วย พวกเราชอบโฮเต็ลนี้มาก มองจากข้างนอกก็ไม่น่าสนใจอะไรเลย
แต่พอเข้าไปข้างในแล้วรู้สึกว่าเขาสร้างด้วยความคิดดีมาก มองคล้ายกับบ้าน
โบราณ ตามเส้าและเพดานใช้ไม้ทำเหมือนผนังบ้างเพดานบ้าง ไม่มีอะไรที่เป็นเส้นตรง
และมุงมดากอย่างบ้านที่สร้างตามหลักเรขาคณิตในปัจจุบันเลย แม้แต่ผนังบางที่
เหยียบลงไปรู้สึกแข็งไปข้างหนึ่ง ตามห้องต่าง ๆ เขาตั้งชื่อเป็นชื่อของเชกต์เบียร์
แต่งทงนั้น ห้องที่เราไปอยู่มีห้องนอน ๒ ห้อง ห้องน้ำ ๓ ห้อง ห้องนั่งเล่น ๓ ห้อง
พื่ออยู่ห้อง Ophelia นื่อง ๆ อยู่ห้อง Claudius ห้องนั่งเล่นก็มีชื่อ แต่ต้องจำไม่ได้เสีย
แล้ว ห้องอื่น ๆ ก็มีชื่อทงนั้น รู้สึกว่าความคิดของเขาน่าสนใจมาก อาหารการกินก็
ดีตายเท่า ๆ ทั่วคงอยุ่คนเดียวเท่านั้น เราได้ไปบ้านเกิดของเชกต์เบียร์ ส่วนต่าง ๆ
ในบ้านโดยมากซ่อมแซมเรียบร้อยแล้ว มีห้องที่คงรูปเดิมมากกว่าเพื่อน คือ ห้องที่เชกต์-
เบียร์เกิด เป็นห้องเด็ก ๆ มีหน้าต่างสองบาน เพดานดานเดียว เกรงคงแต่ง
เวลานี้ก็ไม่มื่อไรเหลืออยู่เท่าไร ตามผนังเต็มไปด้วยลายเส้นใครต่อใคร ทงคนมี
ชื่อเรียงและไม่มี คนที่เผื่อยู่ให้เราดูลายเส้นดีตึ่เพดานหน้าต่างด้วย ดูบ้าน
ทวแล้วลงไปชมสวนอีก เขาทำไว้อย่างมาก ปดกดอกไม้ที่เชกต์เบียร์กล่าวในหนังสือ
ทงนั้น เสียตายที่ไม้มกต้องลายทงดีหรือพดมดี มีฉนวนคงจะได้รูปที่ดีด้วยมากมาย
ฝากคุณพี่ เพราะดอกไม้กำลังบานเต็มต้น ออกจากที่นั่นได้ไปบ้านของ Mary
Arden แม่ของเชกต์เบียร์ เขาหาที่เผื่อยู่คงเป็นผดมดีกดี และคงเป็นครอบครัว

สำคัญที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น เพราะมีเรือนหลายหลัง และมีทเลียงนกพิราบใหญ่โตซึ่ง
 คนธรรมดาทำไม่ได้ ตัวเรือนนั้นมองจากข้างนอกก็หน้าตาคล้ายกับบ้านอื่น ๆ ข้าง
 ในมีอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่น่าพิศวงหลายอย่าง มีเครื่องจับผ้ามดด้วย เป็นเครื่องมือ
 สำหรับเอาผ้าได้แดงพอหมุนออกมาเป็นรอยจับตามดมีที่เขานียมนกในเวดานั้น คา
 คนเฝ้าเกาะเกาะกระดาดมาดองทำให้เราดู ออกเป็นรอยด้วยที่เดียว วันนั้นดูไม่
 เท่าไรก็ต้องกลับเพราะต้องรีบรับประทานอาหารเย็นเพื่อไปดะคร เขาเริ่มแต่งตัว
 ครึ่ง เดินไปจากโฮเต็ลประเดี๋ยวเดียวก็ถึงโรงละคร เขาทำให้ใหญ่โตพอใช้ วันนั้น
 ละครเล่นเรื่อง คิงยอห์น ออกจะไม่เหมาะใจพวกเราเพราะไม่รู้เรื่องมาก่อน เดี่ยว
 ดายถ้าไปก่อนนั้นเพียงต้องคนก็โตเรื่อง Hamlet และคนก่อนนั้นคนหนึ่งก็เล่น
 เรื่องเวนิสวานิช แต่อย่างไรเราก็คงไปดกันอยู่ดี ต้องเดากันตลอดเรื่องและกึ่งนึก
 เขาเล่นกันเก่งแทบทั้งนั้น ตัวคิงยอห์นเองค่อนข้างดีทีเดียว ทำหน้าช่นักดวด
 ดเล็กกลมมามันถึงหน้าตานั้นซักใจไม่ค่อยดี มีหยดพิศต้องหน ๆ ละ ๓๐ นาทีเด็ก
 ๕ ทุ่มครึ่ง คนตั้งใจมาดะครกันมากเหลือเกิน บางทีเขารอดมาจากหัวเมืองไกล
 ออกไป มากันแน่น ๆ ๒ คน ๓ คน ละครเลิกแล้วก็พากันชนรถกลับ อะไร ๆ ใน
 เมืองสเตรตฟอร์ดนี้ ดูเป็นข้อเกี้ยวพาราสีกับเชกส์เปียร์ไปหมด รู้ดีว่าเขาพอใจของ
 เขามาก ที่จริงกันจะเป็นอยู่เพราะใครจะนึกว่าจะมีคนมาชมเชกส์เปียร์ดังดั่งอย่างเชกส์-
 เปียร์มาเกิดในเมืองเล็ก ๆ เหนือเขื่อนนั้น ช่อเลี้ยงของเชกส์เปียร์ก็แม่ไปไกลเสียเหลือ
 เกิน แต่เราเกิดอยู่ถึงเมืองไทยก็ต้องเรียนเชกส์เปียร์กันด้วย นอกจากบ้าน
 ต้องบ้านนั้นแล้วยังได้ไปบ้านของ Ann Hathaway ภรรยาของเชกส์เปียร์ และได้ไป
 ดูบ้านที่เชกส์เปียร์ไปตายด้วย อยู่ใกล้ ๆ กันกับโฮเต็ลที่เราไปพักนั่นเอง รุ่งขึ้นเช้า
 ออกเดินทางจากสเตรตฟอร์ด ไปดูวัง Duke of Malborough ใหญ่โตน่าอัศจรรย์ เรา
 กลับถึงกรุงลอนดอนคราวบ่ายโมงเศษ

กรุงลอนดอน

๓๑ กรกฎาคม ๒๔๕๑

เรื่องอยู่ในวงวรรณคดี

เสฐียรโกเศศ

ข้าพเจ้าชอบอ่านโคลงนิราศนรินทร์มาตั้งแต่รุ่นหนุ่ม ถึงเคยจนแม่มีอายุเคย
วัยนั้นมาแต่บัดนี้ แต่ยังชอบอ่านเอง นาน ๆ ได้อ่านทีก็อ่านได้ โคลงนิราศนรินทร์
เล่มนี้ เพราะด้วยเสียงและวิธีเรียงของคำถูกใจข้าพเจ้า ยิ่งกว่าข้อความในโคลง
นิราศนรินทร์บางบทแปลเอาความหมายไม่ได้แจ้ง คล้ายกับจะเห็นแจ้งแต่ก็ไม่แจ้ง
เห็นบ้างไม่เห็นบ้างอย่างนั้นน้อยใจไม่เบา เพราะอาจทำให้เสียใจเด็กเห็นนรินทร์
ไปได้ต่าง ๆ ถ้าเห็นแจ้งจริงเสียหมดแล้วเด็กนั้นก็ หมดงหมดคนในเรื่องที่อ่าน
ขอให้ข้าพเจ้านึกเห็นบ้างแต่แฉะแฉะเกิด อย่าอธิบายให้เห็นแจ่มแจ้งเลย เพราะจะ
ทำลายความนึกเห็นนรินทร์ของข้าพเจ้าให้หมดไป ดูแต่เรื่องเท่าที่สมควรได้ ใครเขา
หุ้มนึกผิดกันบ้าง เขาต้องแฉะให้มันดับ ๆ ต่อ ๆ ออกมาบ้างจึงจะดูงาม ถ้าจะไม่
สมควรเสียเลย แม้เขาจะงามก็กดบังไม่งาม เพราะทำให้เห็นแจ้งจริงเกินไปกลายเป็น
ไม่มีความชมรม นี้เปรียบได้ฉันใด อ่านวรรณคดีก็เปรียบได้ฉันนั้น

เมื่อก่อนข้าพเจ้าจำโคลงนิราศนรินทร์ได้เกือบทั้งเล่ม ที่จำได้เพราะต้องการ
จำจำนวนโวหารและความคิด เพื่อเอามาแต่งโคลงเล่นบ้าง แต่แต่งไม่ได้ดีเหมือน
อย่างใจจึงเลิกแต่ง มาบัดนี้ยังจำโคลงนิราศนรินทร์ได้เป็นส่วนมาก โดยฉะเพาะไม่
อย่างอื่น ขอนำโคลงนิราศนรินทร์สองบทมาลงไว้ในที่ต่อไป

อาโหมเสาวลักษณ์เจ้า แดโหมโลกเฮย แม้วามักพะโยม ยินห์ถ้ำ
แขวนขวัญชูโหม แมกเมฆไฉนเมื่ กัดใบมีกิ่งฟ้า ฝากน้องนางเดียว

ฝากอมาตมรแม่แก้ว ถักหมี่เต๋านา ทราบดัยมภูวจักรี เกิดอกไก่ดี
 เรียมคิดจบนครี โดกตวงแก้วแม่ โฉมฝากใจแม่ได้ ยิ่งด้วยใครครอง

ท่านคงนึกแปลกใจที่นำเอาโคลงมาเรียงไว้เป็นรูปอย่างนี้ ข้าพเจ้าเรียงตาม
 รูปโคลงของหมอดมิต ซึ่งเป็นผู้ตีพิมพ์โคลงนิราศนรินทร์ออกจำหน่าย และเป็น
 หนังสือโคลงนิราศนรินทร์เล่มแรกที่ข้าพเจ้าอ่าน เรียงคำโคลงรูปนี้ไม่ใช่เป็นแบบ
 แผนของเก่า แต่เป็นแบบของหมอดมิตเอง เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่ให้เปลือง
 หน้ากระดาษ เขาว่าหนังสือที่มราคาเล่มละสี่ถึงห้ารู ก็มาแต่หมอดมิตเป็นคนเห็ด คือ
 คิดราคาตั้งหนังสือจากจำนวนขนาดหนังสือที่อยู่ในสมุดไทยราวสามยก ตีพิมพ์โคลง
 นิราศนรินทร์อย่างเดียว เกรงคนซื้อจะคิดว่าแพงเพราะเหลือกระดาษว่างไว้มาก จึง
 ต้องตีพิมพ์เรียงกันไปเป็นพิศ แต่ไม่ได้ขนาดของหนังสือเล่มละสี่ถึง ห้า รูเองอัน
 พิมพ์เพิ่มเข้าไว้ด้วย

ข้าพเจ้าอ่านโคลงนิราศนรินทร์ต้องบ๊วกยกมาอย่างข้างบนนี้ รู้ดีกว่าเพราะจับ
 ใจ อะไรที่อยู่ใน โคลงต้องบ๊วกกันทำให้รู้สึกเช่นนั้น ตอบอย่างกำนันทูปดินซึ่งไม่ผิด
 เลย ก็คือเสียงและความหมายของคำ ที่เลือกเอามาเรียงเข้ารูปของ โคลงสุภาพได้
 อย่างเหมาะเจาะถูกใจข้าพเจ้า ตอบอย่างนี้เป็นได้รับความรู้เท่าเดิม เพราะได้ความ
 รู้เท่าที่รู้อยู่แล้ว ถ้าจะตอบให้มากกว่านั้นก็ตอบอย่างปรัชญา ซึ่งฟังแล้วเมื่อยังไม่
 รู้อีกก็เป็นฉลาดเท่าเดิมอีกเหมือนกัน ข้าพเจ้ายังไม่มีความประสงค์จะให้ท่านบุกเข้า
 ไปในเรื่องที่พดนี้ ด้วยใคร ๆ ก็รู้ว่าความไพเราะคืออย่างไร และเป็นคำจำพวกเดียวกับ
 กับงามและอื่น ๆ อีกหลายคำ ซึ่งเถียงกันจนยงคำก็ไม่ยุติลงรอยกันได้เพราะรู้ง
 ต้องเถียงกัน ถ้าไม่รู้ก็ไม่ได้เถียง แต่ในท้นข้าพเจ้าต้องการเพียงนำเอามา

พิจารณาเปรียบเทียบกับโคลงกำสรวณของศรีปราชญ์ต้องบทเท่านั้น ซึ่งข้าพเจ้าจำได้แต่ใจความ จึงต้องค้นเอาหนังสือเรื่องนั้นมาคิดลงไว้ ดังต่อไปนี้

“ โฉมแม่จากกปากฟ้า ”	เกรงอินทร หยอกนา
“ อินทรท่านเทอกเอา ”	ผู้ฟ้า
“ โฉมนางจะฝากดิน ”	ดินท่าน แฉกแฉ
“ ดินท่านชคคเจ้าหล้า ”	ผู้ผู้ ต้องผู้ ”
“ โฉมแม่ฝากน่านน้ำ ”	อรรณพ แฉกฤา
“ ยยวนาคเชยชอก ”	ฟ้าใหม่
“ โฉมแม่ร่าพึงจบ ”	ไตรโลกย
“ โฉมแม่ใครส่งจนไว้ ”	เท่าเจ้าส่งจนเอง ”

อ่านโคลงต้องบทข้างบนนี้แล้ว เปรียบเทียบกับโคลงนิราศนรินทร์ต้องบทที่ยกมาไว้ที่แรก ไม่ต้องกล่าวอะไรท่านก็รู้ได้ว่ามีความคิดเป็นอย่างเดียวกัน และใคร ๆ ก็บอกได้ว่าโคลงนิราศนรินทร์ลอกความคิดหรือเอาอย่างมาจากโคลงกำสรวณของศรีปราชญ์ ลอกความคิดเขามาอย่างนั้นหรือไม่ดี สัมควรหรือไม่สมควร ตอบได้เป็นต้องแยกต้องแจ้ง

ถ้าว่าในแง่ไม่สมควร ก็จะต้องนิยมนรินทร์เบ็ดผู้จนาโคลงนิราศนรินทร์ว่าเป็นผู้ไม่มีปัญญาสามารถและไม่ใช่ผู้เริ่มที่จะสร้างสรรคของตนเอง ให้เกิดมีวรรณคดีที่แปลกและใหม่ขึ้นได้เอง เมื่อลอกเอาความคิดของคนอื่นเขามาแต่งเช่นนี้ ความเจริญของงานของวรรณคดีจะมีขึ้นได้อย่างไร มีอยู่ที่ทางเดียวคือตกอยู่ในสภาพแห่งความเสื่อมของสติป หรืออย่างดักทรงตัวอยู่ตามเดิมไม่ก้าวหน้า ในที่สุดก็ไปสู่ถึงแห่งความเสื่อมในคลองเดียวกัน ที่กล่าวเช่นนั้นไม่เฉพาะเรื่องสติปหรือวรรณคดี แม้วิชาความรู้หรืออะไรอย่างอื่น ก็มักถดถอยเป็นไปในทำนองเดียวกัน ถ้าต้องการให้

มีความงอกงาม ก็ต้องสร้างใหม่แปดกมใหม่ แต่ก็นั่นแหละ เป็นเรื่องมีต้องแยก
ต้องแยกเหมือนกัน ถ้าตั้งสร้างชนนเป็นของแปลกของใหม่ แต่มันสู้ของเก่า
เขาไม่ได้ เขาอย่างของเก่าเขาดีกว่า ถ้าเขาอย่างของเก่า แต่ไม่รู้จักคิดแปลงแก้ไข
ให้เหมาะสม ของเก่ามันอยู่อย่างใดก็ด้อยอยู่อย่างนั้น มันก็เสียหายเขาคงเคย
กันอีก เป็นเหมือนอย่างแต่ก่อนเราไผ่หมกแจว ถ้าเราขุดถอยเบนนั้นไผ่ไม่
เปลี่ยนแปลงก็เสียหาย ถ้าไม่ขุดถอยของเก่าเสียเลย เอาแต่แบบใหม่แปลกๆ เข้าว่า
ก็เสียทั้งหมด ผมหกแจวก็จะกลายเป็นไผ่เบยหรือเบนผมหกแจวยังเหยิงเหมือน
ชาวอฟริกันก็ได้

ข้าพเจ้าคิดเรื่องนี้แล้วไปคิดถึงไปถึงเรื่องกินแกงเผ็ด กินคราวใดรู้สึกว่ามีรส
ชาซากอยู่อย่างนั้น และนานๆ กินทีก็รู้สึกว่าร่อยคืด แค่นี้ก็เสียของคนเราไม่ชอบชา
ซาก ชนกินซากกินซากทุกวันนี้เบยเหลือทน จึงแนะนำให้เขาปรุงแกงเผ็ดเสียใหม่ให้มัน
มีรสแปลกๆ บ้าง เขาคำนึงถึงแกงเผ็ดอย่างหนักแน่นว่า ชนทำเช่นนั้นมันก็เสียของนะ
ซี อยากกินได้รสแปลกๆ ใหม่ๆ ก็อย่ามากินแกงเผ็ดอย่างไทยๆ ที่เคยกิน เชิญไปกิน
แกงแขกแกงกะทริกแกงอื่น เขาแย่งอย่างเห็นช้างเท่าหมูดังนี้ก็ต้องยอม ชนคือนาม
ตามใจไม่เป็นมงคลในครอบครัว อันที่จริงแกงกะทริกข้าพเจ้าเกลียดเมื่อไร แต่ทว่า
ให้เด็กเขาโดยไม่มีข้อแม้ ก็เป็นกินแกงเผ็ดของไทยมากกว่า ขอดำคณอยู่ที่รู้จักปรุง
รสมากกว่าอยู่ที่คัวแกง เราจะเปลี่ยนคัวแกงไม่ได้ ชนเปลี่ยนก็เสียลักษณะของแกง
อย่างนั้น จะเปลี่ยนได้ก็แต่ควรปรุงเพื่อให้ได้รสแปลกๆ ใหม่ ถ้าเขาเรื่องนั้นมา
เปรียบกับวรรณคดี คัวแกงก็เท่ากับภาคประธานขององค์ประกอบ วิธีปรุงก็เท่ากับ
ภาครองฉะนั้น

คราวนี้จะพิจารณาโคลงนิราศนิทรในแง่ที่ดี ข้าพเจ้าคิดว่านายนิทร-
ธิเบศ เป็นผู้บัญญัติความคิดเป็นบันทึกในเชิงวรรณคดีได้ สามารถเอาความคิดตาม

แบบมาแต่ใหม่ได้ดังขนาด โคลงนิราศนรินทร์เป็นเรื่องนักไม่ใช่เรื่องความรู้ ก็
 เรื่องนกกนเราจะนกลอย่างไรกนกได้ แต่เมื่อเห็นว่าโบราณท่านนกลมาแต่แล้ว ถึงเราจะ
 นกลใหม่ก็สู้ท่านไม่ได้ เหตุคนแต่ก่อนจะทำอะไรคิดอะไร ท่านไม่ยอมทิ้งแบบที่สืบ
 เป็นประเพณีกันมา เพราะถือว่ามันเป็นความคิดเห็นที่ถูกแล้วดีแล้ว คืออย่างที่เป็น
 ภาษาอังกฤษเรียกว่า tradition นายนรินทร์ธิเบศ์เขาอย่างของเก่า แต่งโคลงนิราศ
 ได้ดีไม่แพ้ของเก่า ถ้าจะให้เลือกข้าพเจ้าเป็นเลือกโคลงนิราศนรินทร์มากกว่าโคลง
 ก่ำถรวญของศรีปราชญ์ กล่าวเท่านี้ดังท่านอาจเบิกตาโต เห็นเป็นว่าข้าพเจ้าไม่เป็น
 นกวรรณคดีจึงอ่านไม่รู้อรรถของวรรณคดี ก็เรื่องรู้อรรถนั้นเป็นเรื่องของความรู้อีก
 ตัวใครก็ตัวใคร ไม่ใช่อยู่ที่เหตุผลข้อเท็จจริงอย่าง ๒ บวก ๒ เป็น ๔ เสมอไป ถ้า
 เขาบอกว่าเนื้อความรู้อีกกว่าเนื้อหมู แม้ข้าพเจ้าจะรู้อีกกว่าเนื้อความรู้อีกเนื้อหมูไม่ได้
 ข้าพเจ้าก็ไม่อะไรพิศจน์ให้เขาเห็นจริงตามข้าพเจ้าได้ ฝ่ายเขาก็เช่นเดียวกัน เพราะ
 เป็นเรื่องของความรู้อีกในรสหรือ taste ซึ่งทุกคนมีไม่เหมือนกัน

ที่ข้าพเจ้าเลือกโคลงนิราศนรินทร์ ไม่ใช่ว่าโคลงก่ำถรวญของศรีปราชญ์ไม่
 ดี ต่างฝ่ายต่างดีด้วยกัน แต่ว่าดีกันคนละสมัย ข้าพเจ้าเป็นคนเกิดในสมัยใกล้กับของ
 โคลงนิราศนรินทร์ เป็นธรรมดาชอบรู้อีกในรสของโคลงนิราศนรินทร์มากกว่าโคลง
 ก่ำถรวญของศรีปราชญ์ ซึ่งอยู่ห่างไกลกับสมัยของข้าพเจ้าคงต้องรียกว่า ข้าพเจ้า
 อ่านโคลงก่ำถรวญของศรีปราชญ์เพื่อศึกษาหาความรู้ และหาความบรรดาจิตใจที่ใน
 ภาษาอังกฤษเรียกว่า inspiration มากกว่า ความจริงหนึ่งข้อจำพวกโคลงก่ำถรวญ
 ของศรีปราชญ์ เมื่อว่าในสมัยนั้นก็ไม่มีใครอ่านกันเด่นเช่นปรกติ นอกจากนักปราชญ์
 นกวรรณคดี อาจารย์ และนักศึกษาเท่านั้น ถึงอย่างนั้นในหมู่ท่านเหล่านั้น ถ้าไม่มี
 คำกล่าย จะมีสักกคนทูลถึงกับบรรดาในเรื่องทกถาวน จนเขาว่าเด่นกันตามธรรมดา
 มนุษย์เมื่อเท่านั้น มีคำถาวนในภาษาถิ่นอยู่บทหนึ่ง คำคำเดิมของเขาไม่ได้และคร้าน

ที่จะค้นหาด้วย ว่า “ไม่มีข้อโต้แย้งกันในเรื่องจริง” ขึ้นโต้แย้งกันจนยั้งคำ เช่ ประค
ไหนัก้ออกประคณนอยุ่ไป

ถ้าจะเปรียบโคลงกำลังรวบของศรีปราชญ์กับโคลงนิราศนรินทร์เหมือนผลึง
ด้วยสองคน คนหนึ่งมีพินางมดงนตเจียรนย และอีกคนหนึ่งมีพินางมดงไข่มุกช ด้วย
ด้วยกันแต่ว่าด้วยกันคนละสมัย ถ้าจะให้ท่านเลือกเป็นตองเลือกนางผู้มีพินางไข่ม
มุกชละ เพราะอยู่ในสมัยของท่าน นเป็นเรื่องจริงซึ่งเป็นความวิธก้อยที่ควเรา ส่วน
ความงามไพเราะที่แท้จริง เป็นเรื่องของคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของมันเอง อีกอย่าง
หนึ่งความงามซึ่งมีอยู่ในตัวของมันเอง และความวิธกไนรตซึ่งมีอยู่ในตัวของมันเอง ไม่
เกี่ยวกับเรื่องคชวทางศีลธรรม หรือประโยชน์ทางใช้สอยได้เสีย ข้าพเจ้าชมโฉม
ความงามของอย่างงาม ก็เพ่งเล็งอยู่ความงามนางเดียว นางงามนั้นจะมีจรรยา
ความประพฤติเหลวไหลอย่างไร เป็นคนมีปัญญาความรู้หรือโง่งมอย่างไร ข้าพเจ้า
ไม่คำนึงถึง ขึ้นเขาเข้ามาคำนึงพิจารณาด้วย ก็กลายเป็นไม่ใช่เรื่องชมความงาม นฉิน
ใด การอ่านวรรณคดี ถ้าไปเพ่งเล็งอยู่แต่เป็นประโยชน์ความรู้หรือทางศีลธรรม
ก็ไม่ใช่เรื่องอ่านวรรณคดีที่บันเทิงใจป็นน แต่อย่างไรก็ดี ความงามหรือความ
ไพเราะในวรรณคดีเป็นแต่ปัจจัยเพื่อนำผู้อ่านให้ไปสู่ความรู้ที่ถูกต้องเท่านั้น ถ้าได้รับ
ผลอย่างนี้ ก็จัดว่าวรรณคดีนั้นมตลักษณะอยู่ในประเภทอชคิตป์ (High Art) ด้วย
ประการฉะนี้

สุนทรภู่ กับ PREM CHAYA

ขลุ่ยบ้านบันบูตัง
ขุกคิดเคยชมจันทร์
ขามขากหากปิ่นกัน
มีคู่ชู้ขึ้นหน้า

ด้ขัน
แจ่มฟ้า
กินชีก ฉลิกเฮ
นุชปลื้มลิ้มเดิม

At Ban Bu, famed for bowls, my thoughts right soon
Turned to my Chan, radiant as the moon:
With me, you once shared poverty untold;
With your new love, you have forgot the old.

เสียดายสายสวาทโอ
รักพี่มิโทษกร
จำจากพราภพลัดสมร
เสียดายนุชดุจทรวงต้อง

อาวรณ
กับน้อง
เสมอชีพ เรียมเฮย
แตกฟ้าผ่าสลาย - นีราสสุพรรณ

Ah me! Lost love, love lost for ever more!
Betwixt our love has stepped some sin of yore:
In leaving you, my life I live in vain;
In losing you, my heart is cleft in twain. — Siamese Idyll

๔๒ เลื้อครุย

[เรื่องนี้ หม่อมหลวงปิ่นอนันต์ มาลากุล ได้เอื้อเฟื้อส่งมาให้วงวรรณคดี เป็นจดหมายที่ หม่อมราชวงศ์เทวธิดา ป. มาลากุล บิดาได้เขียนให้ตามที่เธอขอร้องเมื่อก่อนจะสำเร็จจากมหาวิทยาลัย]

ปิ่นอนันต์

ตามที่ต้องการรู้เรื่องเลื้อครุยนั้น จะเขียนให้ดังต่อไปนี้ แต่ขอให้ถือว่าเป็น เรื่องส่วนตัว ไม่เกี่ยวแก่หน้าที่ราชการประการหนึ่งประการใดเลย

ก่อนอื่น ต้องทำความเข้าใจว่าอยู่ในสมัยโบราณ ยังไม่มีถนนพาหุรัด และยังไม่มีย่านที่มีชื่อว่า อาภรณ์ต่าง ๆ ยังไม่มีโรงสี ต้องตำข้าวกินเอง

โบราณเลื้อผ้าหรือขนยหนึ่งดังทอ เป็นของหายาก และไม่มีโอกาสไปเที่ยวซื้อได้บ่อย ๆ ง่าย ๆ ในเมื่อต้องการดูทุกวันนี้ ดูเรื่องจักรพระเกิด ต้องถือผ้าบัง-
สุกุลมาใช้เป็นปกติ กฐินที่เหมาะ ๆ ยังต้องทอผ้าเย็บย้อมทำจักรถวายพระกันเป็น การใหญ่

เราจะเคยนุ่งไปไม่มาก่อนหรือไม่ ก็เกิดไม่ทัน แต่เราเคยทอผ้าใช้กันเป็น นนแน่ ผ้าที่ทอใช้นั้น ไม่ได้ทอด้วยเครื่องจักรหนา ทอกันด้วยมือ ฉะนั้นยอมพอม พอใช้เท่านั้น เราจึงใช้ผ้ากันแต่สำหรับนุ่ง ส่วนเบอบนเราปลดอยเนื้อเถาะ พฤติ-
การเช่นนั้นแม้คนก็ยังพอมรูปให้เห็นเป็นพระยานได้ว่า คนโบราณเรานุ่งผ้า แต่ไม่สวมเสื้อ

แต่ถ้าอะไรหมดย่อมมีฉันทนาการเป็นธรรมดา เมื่อเราเจริญหูตากว้างขึ้น การคบค้าสมาคมก็ย่อมแผ่กว้างออกไป จนถึงรู้จักและติดต่อกับประเทศอื่นเป็น

เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงมี จัน เป็นอาทิ จันเป็นชาตอยู่ในถิ่นหนาว จึงยอมใช้เนื้อ
เพื่อความอบอุ่นร่างกาย เมื่อมีการเจริญพันธไมตรีระหว่างเรากับจัน เราก็ตกลง
ที่เราเห็นว่าดีว่าแปลกไปให้จัน ในกรณีเดียวกัน จันก็ตั้งของที่เขาเห็นว่าดีว่า
แปลกมาให้เราบ้าง ซึ่งในจำนวนนั้นมดเผือกอยู่มาก เราไม่ได้เผือกเพราะอยู่ใน
เมืองร้อน แต่จันต้องเผือกเพราะอยู่ในเมืองหนาว และเผือกเขาตั้งมาให้
ยอมเป็นเผือกเพื่หรือชนสัตว์ โดยเหตุที่ของเหล่านี้มาสู่เมืองไทยในฐานะเป็น
ราชบรรณาการ ของนั้นจึงต้องเป็นของดี เผือกจึงยอมเป็นเผือกแพรวบ หรือเผือก
ชนสัตว์บ้าง และบ้างด้วยดินหรือไหมทองเงิน คติแห่งการยอมเผือกในเมืองไทยจึง
ได้เกิดขึ้น แต่เผือกในเมืองไทย ในชนนีย่อมยังมีการใช้น้อย เพราะเผือกทำได้ยาก
ซึ่งแม้แต่เผือกก็ยังเป็นของหายากอยู่แล้ว เผือกจึงจัดรวมอยู่ในประเภทเป็นของวิเศษ
คือเป็นของดีของหายาก จะให้เป็นของใช้ประจำตัวทุกผู้ทุกคนนั้นไม่ได้ ฉะนั้นในยุค
นี้ นักเรียนโดยมากยอมเคยพบอยู่บ่อยๆ ในหนังสือเรียนที่ว่ามี ถ้าผู้ใดทำความดี
ความชอบ พระมหากษัตริย์มักจะพระราชทานเผือกมาเป็นรางวัล นั่นก็เพราะเผือกเป็น
ของหายากและเป็นของมีค่าในเวลานั้น เผือกที่พระราชทานยอมเป็นเผือกแพรวบด้วย
ดินหรือไหมทองอย่างวิจิตรงดงาม

ตอนนี้จะขอกล่าวถึงเรื่องเผือกบ้างเสียหน่อยว่า ทำไมความนิยมถึงเป็นเช่นนั้น
ชาวเมืองร้อนแต่ก่อนมักจะเผือก เพื่อไม่ต้งร้อน และถ้าไม่เป็นเช่นนั้น ก็ไม่รู้
จะหาอะไรมาสวม แต่ว่าคนเราต้องกำหนดหน้าเป็นธรรมดาตามทกถาว่ามาแล้ว ฉะนั้น
นานเข้าก็เกิดความคิดจะทำให้ตนสวยงามขึ้น จึงได้ถักร่างกายของตัวเองให้เป็นดود
เป็นลายเพื่อแสดงความวิเศษ หรือให้สวยให้งาม แปลกกว่าชนหมู่มากอันเป็น

ด้ามญี ครนมีความคิดทำเสื้อด้อมชน จึงนำเอาดวดลายที่เคยดักแก่ร่างกายนั้นมา
ทำดวดลายเสื้อ ไม่ต้องคอยเฝ้าจดดูหน้ากากเกิด เดิมทีหน้าคนเราเปล่าๆ นั้นเอง
แต่ก็เกิดเขียนหน้ากนชน เพื่อให้ดูคล้ายคนด้ามญี จึงเกิดมีหน้าเดยวหุย กวนอู
ตลอดจนยายหน้าขี้ไก่ ต่อมาคิดทำหน้ากากได้ ก็เลยเกิดมีหน้ากากแบบต่างๆ
อย่างโนรา ที่คงมีผู้ได้เห็น ครนมีความคิดความอ่านเจริญขึ้น ก็เลยเกิดมีหัวโชน
ซึ่งไม่ใช่แต่ทำด้วยการเขียนหน้าอย่างเดียว ยังต้องมีการปั้นประติมากรรมต่อแตรด้อม
ทงศ์ระเพิ่มชนด้วย นกคความวิวัฒนาการของคน

เสื้อที่ได้พระราชทานครั้งนั้น ย่อมถือเป็นของอันมีค่า และเป็นเกียรติแก่ผู้
ได้รับพระราชทาน เหมือนเราได้บัตรตราคนทุกฉนั้น ฉะนั้นเมื่อถึงคราวมีงานการ
ใหญ่ๆ ก็ย่อมนำมาสวมอดกน เพื่อเป็นการแสดงกิตติคุณของตน แต่การสวมเสื้อ
ครั้งนั้นก็เอาเสื้อพระราชทานหรือเสื้อคันนี้ มาสวมเขาไปกับตัวทงเนื้อเถะๆ แม้รูป
ร่างอาจจะไม่เหมาะกะตัวบ้างก็ทำเนา ไม่เช็ดต้องแถมมาดากที่พระราชทานข้าราชการ
ชั้นเจ้าพระยาในยุคนั้นเห็นๆ อยู่บ้างก็ได้ มาดากเป็นของมีประจำ เมื่อพระราชทาน
ใคร เจ้าหน้าทักก็หยิบไปมอบให้ ขนาดจะได้กับศีรษะของผู้ได้รับพระราชทานหรือไม่
ก็ตาม หาเหมือนกับเราไปเลือกซื้อหมวกตามร้านให้นมเบอร์ได้ขนาดกะศีรษะเราไม่
ฉนั้นหน้าผู้สวมมาดากจึงดแปลกๆ นี่ก็เพราะไม่ได้ขนาด จึงแลดูไม่รับกับใบหน้า
ต่อมาเมื่อบานเมืองเจริญขึ้น หาผ้าผืนได้ง่าย แตรรู้จักกนว่าการที่ปล่อยให้
ให้เนื้อเถะนั้น ไม่ต้องด้วยอารยธรรม เป็นที่น่าอายแก่ผู้ทงด้อมเสื้อผาเรียบรอย
จึงได้เกิดมีธรรมเนียมสวมเสื้อกนชน

เมื่อได้มีธรรมเนียมสวมเสื้อกนชนเช่นนั้น ถึงเวลาถึงงานมีการใหญ่ๆ ผู้ที่

พระราชทานเลี้ยงยศ ก็ยังคงใครจะล่อมเลี้ยงคั่นนาคามเคย เพราะเป็นของพระราชทาน
และเป็นเครื่องหมายแห่งคุณความดีของตน ฉะนั้นจึงได้นำเลี้ยงยศที่ใดพระราชทาน
นั้นมาล่อมชนนอก ทบเลี้ยงล่อมอยู่โดยปรกติ การทำเช่นนั้น เครื่องหมายแห่งความดี
ความชอบของตนไม่สูญเสีย หรือไม่เสื่อมลงไป โดยยังมีทางที่ทำให้ปรากฏไว้ได้
แต่ถ้าจะพูดตามความจริงแล้วออกจะเหลือทนอยู่บ้าง ด้วยเมืองเราเป็นเมืองร้อน
ฉะนั้นในขณะล่อมอยู่ชนหนึ่งแล้ว ยังเขาเลี้ยงยศอันทำด้วยแพรหรือขนสัตว์
และปักอย่างหนา ล่อมทบซ้อนเข้าไปอีกชนหนึ่งนั้น ไม่ได้เป็นการล่อมลุ่มลุ่มบายเลย ถ้า
อยู่ในระหว่างเดือนห้าเดือนหกแล้วก็ไม่พาดลมจับเอาได้ ความขัดของฉนั้นจึงทำให้
มีผู้เกิดความคิดเปลี่ยนเลี้ยงยศที่พระราชทานอันทำด้วยแพรผ้าหนา ๆ นั้น เป็นทำด้วย
ผ้าโปร่ง แต่ก็คงให้มีปักตลอดตามเดิม การทำเช่นนั้นเป็นการรักษาหลักแห่งกิตติคุณ
ของตน ที่เคยทำความดีความชอบจนได้รับพระราชทานเงินตรา เสื้อผ้า แพรพรรณ
เป็นบำเหน็จความชอบไว้ได้ ยิ่งกว่านั้นยังแสดงถึงความกาวหนาที่อดเจียงความร้อน
ไปได้ นี่เป็นต้นเหตุแห่งการมีและใช้เสื้อครุย

ต่อมาการแต่งกายในงานสำคัญหรืองานใหญ่ ๆ จึงมุ่งผ้าเกยว ล่อมเสื้อครุย
และล่อมล่อมพอกเป็นการแต่งเต็มยศ, ซึ่งเราพากันเรียกว่า แต่งกายเป็นเทวดา
แท้ที่จริงเทวดาท่านจะแต่งเช่นนั้นหรือไม่ก็ไม่รู้ เพราะเกิดมาไม่เคยเห็นเทวดาดังที่

ประเพณีของการใช้เสื้อครุยนั้น ในเวลาเต็มยศ เช่นแห่แห่เป็นต้น ต้อง
ล่อมเสื้อครุยในระบวน เวลาอ่านประกาศก็มีการล่อมเสื้อครุย เพราะการอ่านประกาศ
เป็นการกระทำในมหาสมาคมอันเป็นการเต็มยศ แต่ในเวลาปรกติ เช่นเวลาเผ่า ต้อง
ถอดเสื้อครุยและเอาเสื้อครุยมาคาดพุงไว้ นี่จะเป็นด้วยไม่รู้ว่าจะเอาไปไว้ที่ไหน หรือ

กลัวหายก็ได้ การเอาเสื้อครูไปคาดพุงย้อมคาดเรียบร้อยได้โดยยาก เพราะเสื้อครู
ทั้งตัวเป็นของใหญ่ หนึ่งความรุ่มร่ามไม่ค่อยพิน ภายหลังจึงมีคนฉลาดทำผ้าคาด
ด้วยผ้าชนิดเดียวกับเสื้อครู และปักดุนให้เหมือนกันเสีย แล้วใช้ผ้านาค
แทนเสื้อครูก็เป็นการสะดวกขึ้น ผ้าคาดแบบนี้เรียกว่าส้มรด หรือผ้าแฝง
ส่วนเสื้อครูนั้นใช้จำเพาะตัว

เหตุใดในทุกวันนี้ การสวมเสื้อครูจึงบางตา ต้องขอตอบว่าเสื้อครูนั้น
แต่ก่อนได้สร้างกันไว้มาก เพราะการสร้างเสื้อครูแต่ก่อนไม่สิ้นเปลืองเหมือน
สร้างในปัจจุบันนี้ ลองคิดดูเขากะบวนเหม่จำนวนนับพัน ไม่พักต้องให้สวมเสื้อ
ครูทั้งหมดดอก เอาแต่เพียงร้อยคนเท่านั้น เสื้อครูถ้าสร้างเวลานราคาเสื้อละ
๓,๐๐๐ บาท ร้อยเสื้อจะเป็นเงินเท่าใด ๓ ล้านบาททีเดียว ไม่ถมจึเพราะร้อน แต่
จะต้องถมจึเวลาจ่ายเงินกะมัง

ท. ป. มาลากุล

มือพยาบาล

ไฟโรจน์

ทุกคนห้อมล้อม ม. แบรม์คเย ผู้พิพากษา ซึ่งกำลังแสดงความเห็นในเรื่อง
ดกดิบแห่ง แชนด์คลอนเป็นชาวอัสจรวัย เป็นเรื่องฆาตกรรมที่ไม่มีใครพบให้แตก
ได้มาเป็นเวลาเดือนเศษแล้ว และเป็นเรื่องที่ชาวปาร์ตัมกกดาวถึง แต่ก็ไม่มีใคร
สามารถจะชี้คนร้ายปลงตายเหตุของเรื่องนี้ได้

ม. แบรม์คเย หันหลังให้เคาเมือง กำลังกล่าวถึงหลักฐานและแสดงความเห็น
หลายประการ แต่ไม่อาจจะลงเอยได้

ผู้ภาพศรัตรต้องตามคนที่สนใจมากกว่าใคร ๆ ถึงกับลุกขึ้นจากที่นั่งเดินเข้าไป
ใกล้เขาและจ้องหน้าอันเกลี้ยงเกลารของท่านผู้พิพากษา บางคนถึงกับตื่นตกใจ
บ้างก็หันศีรษะ ความอยากรู้อยากเห็นอย่างแรงกล้าของผู้ภาพศรัตรในเรื่องคดีของ
เช่นหมกจะม้ประจำตัวอยู่ทุกคน เธอคนหนึ่งในห้องนั้นพอได้โอกาสดักถั่วชนว
“น่ากลัวจริงคะ เรื่องนี้ดูโอเคียงไปทางไสยศาสตร์ เห็นจะไม่มีใครรู้ความจริง!”

ท่านแบรม์คเยหันไปว่า

“จริงครับ คุณ ดูเหมือนเรื่องราวอันแท้จริงจะไม่มันเปิดเผยขึ้นได้ แต่เท่า
ที่คุณเอาคำว่าไสยศาสตร์มาใช้ในที่นี้เห็นจะไม่เหมาะสมกับเรื่องราว การฆาตกรรม
นกระทำเช่นอย่างแนบเนียนมาก จมอยู่ในความมืดมนจนเราไม่เห็นทางไขปัญหาออก
จากเหตุการณ์ที่ห้อมล้อมได้ แต่ครึ่งหนึ่งผมเคยได้ส่วนคิดแปลกประหลาดมาก เป็นคดี
ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำ ความจริงคดีนี้ดกดิบซับซ้อนจนผมต้องเลิกไปเอง”

ทันใดนั้นพวกผู้หญิงกรอชิงพร้อมกันว่า

“โอ! ท่านกรุณาอย่าให้เราฟังสิคะ!”

ม. แบริมุตเยี่ยมอย่างพอใจ เขามักทำทางดั่งาדםเป็นขุนนางผู้ใหญ่และกล้า
ต่อไป

“ผมเกรงคหยังหลาย อย่าคิดว่าผมจะพูดถึงอำนาจหรืออำนาจมืดใด ๆ
ผมเชื่อแต่เหตุผลธรรมดา แต่แทนที่จะใช้คำว่า ‘เห็นธรรมดา’ ในสิ่งที่เราไม่เข้าใจ
นั้น ขอให้เปลี่ยนเป็นคำว่า ‘ไม่สามารถจะอธิบายได้’ เห็นจะดีกว่ามาก อย่างไรก็ตาม
เรื่องที่ผมจะเล่า โดยฉะเพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์แวดล้อมตอนต้น ๆ ทำให้ผม
ตื่นเต้นมากทีเดียว

ครึ่งหนึ่งผมเป็นผู้พากษายูทเมืองอาซกชโย อันเป็นเมืองดีชาวละอาก
ตั้งอยู่บนห่าวเด็กและล้อมรอบไปด้วยภูเขาสูง

คดีส่วนมากเป็นเรื่องพยาบาท (vendettas) บางเรื่องตื่นเต้น น่ากลัว โหดร้าย
กล้าหาญ เราจะพบแต่เรื่องพยาบาทที่มนุษย์พึงคำนึงถึง จนถึงใด เป็นคู่กรณ
ตรงรอย ๆ จะสงบก็ชั่วขณะเดียว แต่ไม่มีวันดับสิ้นไปได้ เต็มไปด้วยอธิบายอันน่า
สยดสยอง การฆ่ากันจนกลายเป็นห่าวใหญ่โต ต้องเพิ่มเติม ๆ ที่ผมได้เขียนแต่เรื่อง
ราวพรรณนา ชาวคอรัสกาชอบประเพณีแก่แค้นเขวกระดกตาทีเดียว ผมเองเคยเห็น
คนแก่ เด็ก ๆ และพี่น้องของชาวเกาะนรกฆ่าตายอย่างเลือดเย็น

วันหนึ่ง ผมได้ข่าวว่าชาวองกฤษคนหนึ่งเพิ่งมาเข้าบ้านอยู่ปลายห่าว, การ
เข้านั้นเป็นแบบธรรมดา เขาได้จ้างคนใช้ฝรั่งเค็ดมาอยู่ด้วยคนหนึ่ง ไม่ช้าชายแปลกหน้า
คนนั้นก็ทำให้เกิดห่าวที่น่านใจขึ้นในเมืองเล็ก ๆ ของเรามาก คือ เขาอยู่คนเดียว
ออกจากบ้านแต่เพียงไปยิงนก ตกปลาเท่านั้น ไม่เคยเข้ามาเหยียบย่างภายในเมือง
เลย ไม่พูดกับใครเลย แต่ทุก ๆ เช้าเขามักจะซ้อมยิงปืนพกและปืนยาวเป็นเวลา
หนึ่งชั่วโมงทุกวัน

การโจทก์จรรต่าง ๆ นานา ก็ปรากฏขึ้นเกี่ยวกับบุคคลผู้นี้ ที่เป็นธรรมดา

ของเมืองเล็กๆ บางทีเขาเป็นคนสำคัญที่มาอยู่เพราะเรื่องการเมือง บางทีเขาทำผิดแล้วหนีมาซ่อนตัวอยู่ที่นั่น หลบภัยต่อหลายเรื่องจนเหลือที่จะฟังได้

โดยตำแหน่งหน้าที่ ผมก็อยากจะทราบเหมือนกันว่าคน ๆ นั้นเป็นใครนะ มาจากไหน แต่ก็ไม่ได้เรื่อง รู้แต่ว่าเขาชื่อ เดอร์จอน รอดเวด ผมก็ต้องพอใจแต่เพียงเท่านั้น และคอยเฝ้าดูเขาอย่างใกล้ชิด แต่ก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงและควรสงสัยในการเป็นอยู่ของเขาเลย

อย่างไรก็ดี ชาวท้องถิ่นต่าง ๆ ได้แพร่หลายดุดตามเหมือนไฟไหม้ป่า ทำให้ผมตัดสินใจที่จะต้องพบเขาแน่ ๆ ผมจึงไปดำดัดตัวในแถบบ้านของเขา และในบริเวณที่เขาออกดำดัดเมื่อวันหนึ่งเราพบกันโดยเหตุบังเอิญ ผมได้นกตัวหนึ่งใกล้กับเดอร์จอน ผมก็ทำเป็นตรงไปหาเขาขอให้รับนกนี้ คงจะมีโอกาสได้พิจารณาหน้าคน ๆ นั้น เดอร์จอนมีรูปร่างสูงใหญ่ ผมค่อนข้างแดงและไวเครา ทำทางส่งเรียบร้อย ถึงจะมีรูปร่างเป็นยักษ์เขาก็ไม่แข็งกระด้างเหมือนคนอังกฤษบางคน เขาชอบใจผมในการที่เขาใจได้ต่อเขามาก ต่อจากนั้นมาเราก็ได้พบปะสนทนากันอีกในราวเดือนละ ๕ ครั้ง

วันหนึ่งผมผ่านบ้านเดอร์จอนเห็นเขากำลังนั่งสับกลังอยู่ในสวน ผมจึงให้เขาและเขาก็เชิญให้ผมเข้าไปในบ้านเพื่อจะให้ดื่มเบียร์สัก ๑ แก้ว ผมรับรับคำเชิญทันที เดอร์จอนต้อนรับผมอย่างดีแท้ เขาสรรเสริญว่าฝรั่งแค่สและเกาะคอรัชกาเหมือนเมืองลัทธิ และบอกว่ารักประเทศของเขามากที่สุด

ด้วยความระมัดระวัง ผมถามถึงการเป็นอยู่ของเขา เขาก็ตอบอย่างไม่สะทกสะท้านว่าได้เคยท่องเที่ยวมามากในอาฟริกา เกาะในอเมริกาและอื่น ๆ อีกหลายเมือง และผจญภัยมามากครั้งทีเดียว เมื่อผมพูดถึงเรื่องดำดัดตัว เขาก็เล่าถึงการดำดัด ข้างและถึงกบฏดำดัดอย่างละเอียด สั้นๆ นานๆ เมื่อผมถามเขาว่าดำดัดเหล่านั้นดีหรือไม่ ตอนนั้นเขายิ้มแล้วบอกว่า เป่ด้าเลย! มนุษย์ชั่วคุณ ร้ายกาจกว่ามาก! ว่าแล้วก็หัวเราะ เป็นการหัวเราะอย่างเปิดเผยและอารมณ์ดี

เขากล่าวต่อไปว่า 'ผมเคยดำมนุษย์มาหลายครั้งเหมือนกัน'

ในตอนนั้นเขาเล่าถึงอาวูซต่าง ๆ และเชิญผมให้ชิมบัต ๆ ของเขา ห่องหนึ่งเต็มไปด้วย
น้ประคบด้วยเพรดาบักด้วยคนทอง เป็นดอกไม้ใหญ่ ๆ สีส้มแดงมีประกายเหมือนไฟ
ซังคดกบพินดาเป็นมนระยิบ แต่อกด้านหนึ่งของฝ่าห่องนั้นมั่งประหลาดมากที่ทำให้
ผมต้องจ้องดูอย่างไม่วางตา บนแผ่นไม้ที่ปักด้วยกำมะหยี่แดง เป็นมือของมนุษย์
มือคนจริง ๆ ไม่ใช่มือคนขาว แต่เป็นมือของคนผิวดำกับคนแห้งแดง เดิมเหลือง
ทักตามบนท่อนแขนและทักระยิบมีโลหิตเก่าเกรอะแห้งติดอยู่ รอยที่กดติดนั้นพอ
เหมาะกลางแขน จะต้องถูกตัดด้วยขวานอันคมกริบจึงได้เรียบและตรงดี รอบข้อมือ
มีห่วงเหล็กโตติดกับโซ่และโซ่ก็ดำมติดกับกำแพงอีกต่อหนึ่งโดยห่วงขนาดใหญ่ซึ่ง
เหมาะสำหรับใช้ดำมช้างเมื่ออยู่บนโรงมากกว่าดำมมอน

ผมถามเขาว่า 'อะไรหรือ?' เดอร์จอนตอบว่า 'ศัตรูของทั้งสี่ของฉันทัน
มาจากอเมริกาเหมือนกัน มอนเมื่อถูกตัดออกแล้วฝังแค่ไว้ ๓ สัปดาห์ แล้วก็เก็บไว้'

ผมได้ลองจับดมมอน และพบว่าดมเป็นมือของมนุษย์ร่างยักษ์แน่ ๆ นว
ยาวกว่านิ้วคนธรรมดาตามาก ดังเกิดได้จากเส้นเอ็นที่ยึดดำมไว้ ผมรู้สึกหวาดกลัวใน
ภาพลัษณียิ่งของนั้นมาก และคิดว่าดมเป็นเรื่องแก่แค้นกันอย่างบาเถื่อน

ในที่สุดผมกล่าวกับเดอร์จอนว่า 'คุณ ๆ นั้นต้องแข็งแรงมากทีเดียวครับ'

'จริงอยู่ แต่ฉันยังแข็งแรงกว่าเขา ฉันจึงจับเขาดำมโซ่ได้' เดอร์จอน
ตอบอย่างหน้าเฉยตาเฉย

ผมคิดว่าเขาพูดเล่น จึงกล่าวว่า 'โซ่ไม่มีประโยชน์แล้วหรือครับเจ้านาย มือ
จะไม่หนีไปได้หรอกครับ!'

'อะไรได้คุณ!' เดอร์จอนตอบอย่างจริงจัง 'มันคอยหลบหนีไปเสมอ ฉัน
จึงต้องดำมมันไว้'

คำตอบทำให้ผมงงเหมือนต้องมนต์สะกด ผมหันไปดูหน้าท่านรอเวดอย่างรวดเร็ว และคิดว่า เดอร์จอนคงเป็นบ้าไปแล้ว หรือมีอะไรต้องพูดตกเป็นแน่ แต่หน้าตาของเขามีได้แต่ตงตึงที่ผมคิดเลย คงมีสภาพปกติและแสดงความเป็นมิตรอย่างดี

ผมจึงเปลี่ยนเรื่องสนทนา เป็นเรื่องบนเตียง แต่อย่างไรก็ดี ผมสังเกตเห็นว่าเขาได้บรรจุบนปกไว้ถึงสามกระบอก คล้ายกับจะกลัวว่าผมคอยปองร้ายเขาอยู่ทุกเมื่อ ต่อมาผมก็ได้ไปเยี่ยมเขาอีกหลายครั้ง แต่ก็ไม่ได้อีกเลย เราพักกันเคยชินกับเขาไปเอง และทุกคนก็ไม่มีข้อสงสัยอะไรอีก

มีหนึ่งวันผ่านไป แล้วเช้าวันหนึ่ง รวดปลายเดือนพฤศจิกายน คนใช้ของผมมาปลุกผมแต่เช้าและกล่าวว่า เดอร์จอนรอเวดถูกฆ่าตายเสียแล้วในตอนกลางคืน

ครึ่งชั่วโมงต่อมา ผมไปถึงบ้านของเดอร์จอนพร้อมกับตำรวจตำรวจและผู้บังคับการตำรวจนคร เราพบคนใช้ของเขาซึ่งตกใจมากและกำลังร้องไห้อยู่ ในชั้นแรกเราสงสัยเจ้าคนใช้ แต่ภายหลังปรากฏว่าเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีเลย

เมื่ออย่างเช้านั้น ผมเห็นเดอร์จอนรอเวดนอนหงายอยู่กลางห้องนั่งเล่น เสื้อของเขาขาด แขนเสื้อถูกกระชากออก แสดงให้เห็นว่าได้มีการต่อสู้กันอย่างทรหดรุนแรงมาก

ตามคำให้การของนายแพทย์ เดอร์จอนได้ถูกบีบคอจนขาดใจตาย แต่ดูเหมือนเขาได้กัดคนใดคนหนึ่งไว้ที่คออยู่ระหว่างพื้นของเขา และรอยแผลที่รอบๆ คอเป็นรอยเหล็กแข็ง 'น่าจะเป็นรอยกระดูกมากกว่า' นี่เป็นคำพูดของหมอ ผมตกใจยิ่งจนรู้สึกตัวเย็นวูบ หันไปมองมือแห่งที่สี่ สวรรค์! มันหายไปแล้ว มีแต่โซ่ขาด!

ผมก็มองข้าง ๆ ร่างของเธอรอเวต เห็นนิ้วของมืออุบาทว์ นิ้วหนึ่ง อยู่
ระหว่างฟันของศพนั้น นวนนกกตด้วยฟันอันคมในระดับข้อที่สองของนิ้ว

การสืบสวนก็เริ่มตั้งแต่นั้น เราไม่พบร่องรอยอะไรเลย ประตู หน้าต่าง
หรือเครื่องเรือนทุก ๆ ชิ้นไม่ได้มีรอยถลอกแตกหักแต่สักแห่งเดียว แม่แต่สุนัขเฝ้า
บ้านทั้งสี่ตัวก็ยังคงนอนหลับอยู่ในที่ของมันอย่างปกติ

จากคำให้การของคนใช้ ได้ความว่า

ก่อนเกิดเหตุประมาณ ๓ เดือน นายของผมมีท่าทางตกใจ คืบคั้นอยู่ตลอด
เวลา ท่านได้รับจดหมายหลายฉบับ แต่ก็ไม่เคยเขียนตอบแม้แต่ฉบับเดียว

บางทีท่านนึกถึงเอาหว่ายคิมอประหลาดนั้นอย่างคนไร้สติ เจ้ามือนเองที่ได้
หายไปในช่วงไม่กี่วันก่อนเกิดเรื่องขึ้น

บางครั้งท่านก็นอนตกมาก และชอบได้กลิ่นแจหึ่งนอนเดี่ยวเน้นหนา ท่าน
เป็นคนทมิฬอยู่ใกล้ตัวเสมอ ดูเหมือนท่านจะกลัวถูกทำร้ายอยู่เป็นเนืองนิตย์ แต่
ที่ผมได้ยินบ่อย ๆ ก็คือ ในตอนกลางคืนท่านมักจะพูดอะไรดัง ๆ เสียงเหมือนทุ้มเสียง
กันอย่างรุนแรง

อย่างไรก็ตาม ในคืนวันนั้นไม่มีเสียงอะไรเลย จนกระทั่งเช้าผมลุกขึ้นเปิด
หน้าต่างตามเคย ได้พบเธอรอเวตถูกฆ่าตาย ผมมิได้สงสัยใคร่เลย

ผมติดต่อกับผู้บังคับการตำรวจ และกองสันติบาล ในการสืบสวนอย่างละเอียด
ที่สุด เกาะทงแปดทิศ และทุก ๆ ซอก ทุก ๆ มุม ได้กวาดล้างอย่างถี่ถ้วน ก็ไม่
พบร่องรอยแม่แต่น้อย

คืนวันหนึ่ง สัปดาห์ก่อนจากวันฆาตกรรม ผมถูกส่งอย่างผิดธรรมดา ในตอน
เย็นผมเห็นเจ้ามออุบาทว์ วิ่งไปมาบนม้านหน้าต่าง บนฝาผนังในห้องนอนของผม
เอง มันมีรูปร่างเหมือนแมลงบองยักษ์ ครั้งแรกผมก็ไม่เชื่อ ครั้นลงนอนอีกพอจะหลับ

กเห็นเจ้ามอนนาตย์ด้อยของหวงรอบ ๆ ห้องนอนอก ผมนักโกรธตัวเองว่ามันเบนไป
ไต่หรือ! พอถูกชนงักก็ไม่ปรากฏอะไรเลย นึกว่าฉันทงเบนเพราะกินอาหารมากเกินไป
ไปก็ได ครั้นนอนตงเป็นคำรบสามก็อกกนแหละ อายมอผมนหลุดอกผมเขาแล้ว! มัน
วงรอบ ๆ ห้องนอนอก กระตักนอไปมากด้ายกับขาแมงตงของ

พอรุ่งขึ้นเข้าคารวจนาเอามืออุบาทวนามอบให้ผม และรายงานว่า พบทเหตุ
ผู้ศพของเจ้าอรจอนรชเวต และนอชของมอนนไม่ผม ผมเองจำได้คตเคยว่าเมื่อกอน
เกิดเรองนนวนมอชของมอนนยังอยู่ครบถวน

ท่านสุภาพลัดกรทงหลายเรองของผมน้อยเพียงเท่าน

ไชบทกวีประจำเดือนสิงหาคม

มีผู้ทวย ๓๒ ราย ถูกเพียง ๓ ราย คือ นางลำวชรัตน อรุณโรจน์ ๓๓๐๗
คตองบางกอกน้อย (ตมาชิก) โคตงและกตอนทพวรรณาดัง “ดามร้อยยอด” ทำ
นองเดียวกับ “ถึงดามร้อยยอดจอม จันทะเด” คือ

(๑) ถึงดามร้อยยอดไอ

อาวรณ์

ตุ้ดตังตุ้ดไศกสมร

ตุ้ดเค้ร่า

ตุ้ดยอดยงถึงขร

ถึงตุ้ด นางเฮย

ตุ้ดยอดกรกรักเจ้า

ยังร้อยพันทวี่—นิราสพระธาตุรัง

(๒) ดามร้อยยอดคยอดอะไรไม่ประจักษ์

ทร้อยอดรักเรายับนภเขา

มองเขมนักไม่เห็นยอดรักเรา

เห็นภเขายอดเยี่ยมเทียมอมพร

นิราสกลาง—สุนทรภู่

วัดราชโอรส

หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล

เมื่อกล่าวถึงวัดที่สร้างตรงกรุงรัตนโกสินทร์ ในระยะเวลา ๓๐๐ ปีที่แล้วมา วัดราชโอรสเป็นวัดหนึ่งที่มีวิวัฒนาการก่อสร้างผิดแปลกกับวัดอื่นๆ เป็นที่น่าสนใจของสถาปนิกและนักโบราณคดีผู้มีใจน้อย เพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการก่อสร้างตามความพอพระราชหฤทัย คำสั่งสถานก่อสร้างในครั้งนั้นมากมาย แต่วัดราชโอรสนี้ ได้ทรงรอบรู้อย่างดีใหม่หมดทั้งวัด ฝีมือก่อสร้างเป็นไปตามกระบวนแบบอย่างข้างขึ้น แต่สร้างโดยประณีตบรรจงกว่าของอื่นที่ฉันทำเอง เพราะฝีมืองดงามนัก

วัดราชโอรสนี้ เดิมทีชื่อบุทธสถานทอง อยู่ริมคลองด่าน ติดทางรถไฟสายท่าจีน อำเภอบางขุนเทียน เป็นวัดมหานิกาย เมื่อประมาณ ๓๒๐ กว่าปีมาแล้ว ครั้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ. ๒๓๖๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครองดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ได้รับพระบรมราชโองการให้เป็นแม่ทัพไปจัดการทัพในราชการสงครามกับพม่า ณ เมืองกาญจนบุรี แล้วจึงมาจากกรุงเทพฯ โดยทัพเรือ ผ่านทางคลองบางกอกใหญ่และคลองด่าน เมื่อวันศุกร์ เดือนอ้าย ขึ้น ๓๐ ค่ำ ปีมะโรง โทศกัณฑ์ เด็จประทับแรมที่หน้าวัดจอมทอง เพื่อทรงทำพิธีเบิกโขลงทวารตามลักษณะพิธีดังกล่าวมา ดังมีความในหนังสือ นิราศตามเสด็จทัพเจ้าแม่หน้าน้อย ซึ่งพระยาตรังทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จ

ราชการทพครองนได้บรรยายการทำพจนไว้ว่า

“อาดาอาหุติห้อม	โหมตนาน
ไวยชกพฤคิพราหมณ์	โสรคเกด้า
ช้พ้อเบ็กโธณทวาร	ทว้เทวด์ วายเจ
ถารปพระเจ้าบั้น	แปดมือ”

ลักษณะที่ทรงสร้างวัดราชโอรส^๕ เป็นการส่งนพระองค์ มิได้เกี่ยวข้อง
ด้วยทางราชการแต่อย่างใด และเหตุที่ทรงสร้างใหม่นั้นก็กล่าวกันว่า ในการ
เสด็จฯ ทพครอง^{๕๕} ขณะประทับแรมค้างแรมณ ได้ทรงอธิษฐานถึงความดำริ
ในราชการศึก^{๕๖} ฉะนั้น เมื่อเสด็จศึกเสด็จกลับมาโดยปลอดภัยอันตรายแล้ว จึง
ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดนเป็นงานใหญ่ และในเวลาว่างราชการ ก็เสด็จประทับตรวจ
คุมงานสร้างวัดนด้วยพระองค์เองตลอดมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
จึงพระราชทานนามวัดนว่า วัดราชโอรส^{๕๗} เหตุด้วยพระราชโอรสทรงเป็นผู้ปฏิสังขรณ์
นายมี มหาเด็ก บุตรพระโหราธิบดี ได้แต่งเพลงยาวเฉลิมพระเกียรติ ทูล
เกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า^{๕๘} เกี่ยวกับการสร้างวัดราชโอรส^{๕๙} ไว้ว่า

“วัดไหนใหม่ก็ไม่ดีอะไร	เหมือนวัดราชโอรสอันดีได้
เป็นวัดเดิมเริ่มสร้างไม่อย่างไร	ล้วนอย่างใหม่ทรงคิดประดิษฐ์ทำ
ทรงสร้างด้วยพระมหาวิริยาธิก	โอฬารักพร้อมพรังทุกสิ่งข้า
ล้วนเกลี้ยงเกลาเพราะเพียรศุภกิจ	พั่งข้าคำดื้อด้อยอุชยา
จะว่าพรรณดรรชนีก็เกินสมุค	ขอยกหยุดพองามตามเดชา
กำหนดสร้างอาวาสโดยมาครา	ประมาณช้านับได้สิบสี่

จึงเสด็จการอาวาศราชโอรส

อันดอยศ์เพื่องพุงทวกรุงศรี

แล้วดมโภชโปรตปรานการทว

การทมิเหล็ดอันคนนา”

ความงามของวัดราชโอรสนั้น เมื่อสร้างเสร็จใหม่ๆ คงเป็นที่เลื่องลือกัน
มาก ครอเปิด ราชทูตอังกฤษ ซึ่งเข้ามาเจริญทางสัมพันธไมตรีครั้งรัชกาลที่ ๒
ก็ยกย่องชมเชยว่า กระจบงดงามนัก ภายในกำแพงแก้ววัดนี้ มีคนพิกลุ
ใหญ่คนหนึ่ง เป็นที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดประทับนั่งได้รั
่มในคราวเสด็จประพาสวัดนี้ทุกคราว และได้เคยตรัสไว้ว่า “ถ้าฉันตายจะม
าอยู่คนพิกลุนี้” คนพิกลุนี้ยังออกงานดี มีอายุ ๓๒๐ กว่าปีแล้ว เป็นที่เคารพ
สักการะของชาวบ้านแถบนั้นมาก แม้พระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลต่อๆ มา หรือเจ้า
นายที่เสด็จในงานพระกุศลเสด็จพระราชดำเนิน ก็ต้องเสด็จไปถวายบังคมพระแท่น
ใต้คนพิกลุนี้ เป็นประเพณีสืบมาด้วย ความงามของวัดราชโอรสนี้มีอยู่เพียงไรนั้น
ขอได้พิจารณาจากเพลงยาวยอพระเกียรติตามรัชกาล ซึ่งพระยาไชยวิชิต (เผือก)
ได้แต่งไว้ ดังความต่อไปนี้

“อันวัดอาวาศประหลาดสร้าง

ยกย้ายหลายอย่างโธสถวิหาร

ข้อฟ้าทางหงส์ทรงบูรณ

ไม่ทนทานว่ามักจะหักพัง

พระอารามนามราชโอรส

หน้าบันชนดตลายฝรั่ง

กระเบื้องเคลือบสอดสีมั่ง

เป็นอย่างนอกออกปลั่งปลาบปลิด

ดางหลังคองวเป็นทรงเก้ง

จันด้าเพิงพวกแซ่แตจว

วิชาช่างจ้างทำเป็นแถวทิว

แจกควให้คดคองครวเจยง

หอรบขึงทงทิวหารวย

แยบคายมนคงทรงเจดียง

ปฐพีเต็มตักด้วยผืนเกรียง

ตฤณกตักด้วยธัญธองคณะ

วิปัสณาภิเษกเรียงเคียงกันไป

แท่นคิณานั่งบริกรรม

พระศรทศาเป็นเดิมเพิ่มพูน

เหลื่อมมนุษย์ดุดีสร้างได้อย่างนี้

พวกผู้ใดอย่างไปสร้างวัด

พระระเบียงยกอย่างมาข้างไทย

คันธาระนัยอยู่เป็นหมู่ใหญ่

ที่จกกรมร่วมไม้รุกขมด

บำเพ็ญธรรมกรรมฐานที่ศูนย์

ยกหนุนค้ำคานาธาระพัด

เป็นยอดทานบารมีโพธิสัตว์

เป็นทางนอกออกอุทิศทุกวันนี้มา

ตามเพลงยาวของพระยาไชยวิชิตน์ ย่อมชี้ให้เห็นว่าวัดราชโอรสเป็นวัดแบบ
อย่างของศิลปสมัยใหม่ ตัวพระอุโบสถไม่มีช่อฟ้าหางหงส์ เพราะทรงเห็นว่าไม่
ทนทาน หนำซ้ำยังเป็นถดถอยคุกคามลงมามาก แม้กระทั่งทุกวันนี้ก็กระเบื้อง
ก็ยังสั่นไหวไม่มั่นคง ทิ้งตกแตกแตกผ่นมานานับด้วยร้อยปี

พระอุโบสถไม่กว้างนัก บานพระทวารเป็นลายจีนประดับมุกสี ฝีมือพองาม
ภายในพระอุโบสถเป็นลายจีนฝีมืองามนัก หากความละเอียดประณีตทัดเทียมได้ยาก
การให้ตั้งกังฆาม เพดานลายทองเป็นดอกเบญจมาศ พระประธานในพระอุโบสถ
พระนามว่า “พระพุทธอนันตคุณ อุดยบพิตร” เป็นพระพุทธรูปทรงหล่อขึ้นครั้ง
ปฏิสังขรณ์วัด ฐานสูงชันฝีมืองามมาก ครอบเศียรราชทนต์งาช้างได้แต่เห็นการหล่อ
พระพุทธรูปองค์นี้ กล่าวไว้ในจดหมายเหตุรายวันว่า

“.....ไม่มีที่ไหนจะทำด้วยฝีมือประณีตงดงามเท่าวัดนี้ ขณะที่เราไปนั้นวัดยัง
กำลังสร้างอยู่ เรามีโอกาสได้เห็นลำดับการก่อสร้าง เช่นองค์พระประธานก็เห็น
หล่อขึ้นแล้วแต่บางส่วนของฐานวางเรียงรายอยู่ในโรงงานแห่งหนึ่ง รอไว้ประกอบเมื่อ

ภายหลัง ได้ทราบว่าโลหะที่ใช้ในการนาคอ คืบก ตั้งกะตั้ง ทองแดง เจ็ดด้วยชาติ
อื่น ๆ อีกบ้างโดยไม่มีส่วนแน่นอน เพราะฉะนั้นการยากอยู่บ้างที่จะกำหนดส่วน
เมื่อใคร ๆ ก็มาทำบุญหยอดโน้นหยอดนี้ลงไปตามแต่จะศรัทธา ไม่มีการหวงห้าม
องค์พระที่หล่อขึ้นเป็นตอน ๆ ในช่วงในถดง เนื้อหนาประมาณ ๒ นิ้วฟุต เวลา
เอาออกจากพิมพ์ชรรระ แต่ยังไม่ดำคืบ เพราะถึงอย่างไรก็ต้องคงรักบี้ดของ
อีกชั้นหนึ่ง จะทำเป็นพระนั่ง หน้าตัก ๓๐ ฟุต ซึ่งถ้าจะทำเป็นพระยืนก็จะสูงถึง ๒๒ ฟุต

เมื่อกล่าวถึงแผนผังของวัด ครอบพิศก็ว่า “แผนผังวัดก็คล้าย ๆ วัดอื่น คือ
เป็นรูปสี่เหลี่ยม คอกกลาง (คือโบสถ์) ซึ่งจะได้พระประธานเป็นห้องเดี่ยวแต่ใหญ่
งาม เห็นมีแท่นรองที่จะประดิษฐานพระประธานอยู่แล้ว ทำด้วยหินอ่อนจีนดัด
ภาพกันไม้แกะสลัก หลังคาโบสถ์ดัดแปลก แต่ใช้ว่าไม่งาม ใช้กระเบื้องซึ่งเคลือบ
น้ำยาเขียว บริเวณรอบ ๆ โบสถ์เป็นสวนปลูกต้นไม้ประดับและต้นไม้ผล ภูมิพระ
เป็นแบบใหม่ เพราะแทนที่จะเป็นเครื่องไม้ในวัดนิกายเป็นตึกหมด ใช้อิฐฉาบปูน
ทำให้รู้สึกเหมือนบ้านเรือนน้อยๆ ในประเทศอังกฤษ” และกล่าวด้วยว่า “ซึ่ง
วัดนี้ได้สร้างขึ้นอย่างงดงามเช่นนี้ คงเป็นเพราะในกรมผู้ทรงเป็นเจ้าของวัดนั้นทรง
ว่าการกรมทำ ได้ทรงรับผลประโยชน์จากการติดต่อกับลูกค้าวานิชกว้างขวาง”

นอกจากความงามที่ครอบพิศได้พรรณนามาแล้ว ในวัดนี่ยังมีเจดีย์เป็นรูป
ละของจีน และมีวิหารพระนอนอีกแห่งหนึ่ง ประตูเข้าสู่วิหารพระนอนงามนัก
ทำเป็นช่องกลม ๆ ตามแบบจีน รอบ ๆ พระระเบียงภายนอกมีค้ำารายรักษาโรค
ต่าง ๆ จำไว้ได้ในแผ่นศิลา ภายในมีพระพุทธรูปดั่งเรื่องรายตลอด วิหารพระนอน
รกร้างและหักพังไปมากออกเป็นทิวาเดี่ยวดายอยู่ แต่รูปวิหารนั้นทรงงาม ยกขึ้นเป็น

ชั้น ๆ สูงแปลก ประดับด้วยตุ๊กตาเคลือบของจีนแต่หักพังหมด พระนอนนั้น
 ด้ว้างได้ส่วนได้ดัดกับพระวิหาร มองเห็นได้ตลอดองค์ ผิดกับพระนอนที่อื่น ฐาน
 ชูชกที่ประดิษฐานพระนอนนั้นเป็นกลีบบัวหงายสระตุ๊กตา ประดับกระຈักดีเขี้ยวสัตว์
 แม่พระพักตร์พระพุทธรูปจะมีสูงงาม แต่ศิลปะของการแต่งเครื่องประกอบงามนัก
 พระเชนยท่อนั้นประดับด้วยกระຈักต่างด้านพิศวง ตามบานพระทวารและพระบัญชร
 มีรูปเทวดาแบบไทยประดับด้วยผลไม้ไทยจีนต่างฤดูอย่างวิจิตรพิสดาร แต่ถึง
 ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนชำรุดทรุดโทรมเสียเป็นอันมาก หากได้รักษาสภาพไว้เป็นดังเงิน
 ครอบเฟื้องซึ่งเป็นคนต่างชาติเห็นและชมไว้ดั่งน้ำมากล่าวแล้ว วัดราชโอรสนั้นก็จะเป็น
 ที่เชิดหน้าชูตาคู่พระนคร สมกับคำที่ว่า “วัดไหนไหนก็ไม่ดีอะไรบอยส์ เหมือนวัดราช
 โอรสอันสุดใจ.....” ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น.

ในววรรณคดี

วันที่ ๒๐ กันยายน นี้ เป็นวันตรงกับวันพระบรมราชสมภพ แห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล วรณคดี จึงขอชักชวนให้สมาชิกและผู้อ่านหนังสือทุกท่าน ได้ระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และน้อมเกล้าฯ ถวายสักการะแด่พระองค์ท่าน โดยทั่วกันด้วย

เรื่องในเล่มนี้ มีหลักการเรียนพงศาวดาร ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร เป็นหลักเบื้องต้นง่าย ๆ ที่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรใช้เป็นรากฐานของการศึกษา วันชาติในลัทธิเซอร์แดนต์ ขององคต เถลิงเรื่องคนไทยในประเทศนั้นได้กระทำในวันชาติ ได้มีการชุมนุมกันเพื่อความครึกครื้นวันเร่และมิช้าของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นับเป็นเรื่องราวอันเร่าร้อน

“ขอเป็นคนเทอดชมพระสัมพุทธ” ของเจือ สดะเวทิน เป็นบทกลอนที่ใช้ความไม่แพ้เรื่องใดๆ มา และตามแต่ใจประพาสยุโรป ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ตอนนกกาถึงถ้ำถวิลกรุงลอนดอน นครหลวงของอังกฤษ เมื่อครั้ง ๕๐ ปีโนน นับเป็นเรื่องที่ใคร่ความรู้อย่างดีเรื่องหนึ่ง เรื่อง ขุนศึก ชัยสุต ถังกาโร เป็นกลอนของจิราจันทรฯ แม้จะใหม่ในววรรณคดีก็จริง แต่เก่ามาจากที่อื่น

ออกซฟอร์ด และ ดัแรตฟอร์ด เป็นจดหมายซึ่ง หม่อมราชวงศ์หญิง สุพิชชา โสณฑุค ขิดาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต ผู้ตามเสด็จไปศึกษาวิชาในยุโรป ได้เล่าเรื่องเมืองทั้งสองให้หม่อมราชวงศ์ สุนทราธิ ดัสดิกลูกพี่เมืองออกซฟอร์ด เป็นแหล่งสำคัญของการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และดัแรตฟอร์ดก็เป็นบ้านเกิดของเชกสเปียร์ กวีเอกของอังกฤษ

ณนั้น การที่เดาถึงเรื่องหลักของประเทศอังกฤษ และเกี่ยวกบวิชาหนังสือเช่น
วงวรรณคดีจึงขอตอบเรื่องนี้เป็นพิเศษ

เดี๋ยวยุโรปเคศ ซึ่งเข้ามาชกวงวรรณคดีหลายท่าน ประทานจะอ่านเรื่องของ
ท่าน ได้กรุณาให้ "เรื่องอยู่ในวงวรรณคดี" แก่วงวรรณคดี เป็นการพิจารณาความ
งามของนิราศนิพนธ์ "หย้าปากคอก" ของวรรณคดีไทย ซึ่งท่านได้เปรียบกับ
โคลงกำสรวลของศรีปราชญ์ไว้ว่า ต่างก็เป็นหญิงสาวด้วยทั้งคู่ "คนหนึ่งมีพินางม
ดงนิลทเจษณีย์" และอีกคนหนึ่ง "มีพินางมดงไข่มุกข์" เป็นหญิงด้วยคนละสมัย ใคร
จะเห็นค้อย่างไรนอຍุทผุ้เอก!

เรื่องความรอกเรื่องหนึ่ง คือเรื่อง "เลื้อครุย" ซึ่งหม่อมหลวง บิดันชน
มาดากุดส่งมาให้ "วงวรรณคดี" เป็นจดหมายของ หม่อมราชวงศ์เทวชิราษ
ป. มาดากุด บิดาเขียนถึงเธอซึ่งแจ้งถึงความรอกเรื่องเลื้อครุยโบราณที่เธอชกถาม เมื่อ
เธอได้รับปริญาเป็นบัณฑิต และจะต้องสวมเลื้อครุย นับว่าเป็นเรื่องมหาก
เรื่องหนึ่งในวงวรรณคดีเดิม สันทรภักกับ Prem Chaya ก็เป็นบทเทียบบทน่าอ่าน

ไพโรจน์ ผู้ผ่านมหานครปารต์มาแล้ว ได้เบ็ดกรูห้องสมุดนิทานภาษา
ฝรั่งเศธของกเคอโมปาซัง มากำหนดวงวรรณคดี ด้วยเรื่อง มอพยายามาเป็นเรื่องแรก
และถ้าท่านคิดใจยังมีเรื่องอื่นๆ ค่อยไปอีก และหม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สดัดดิกุล
ได้เขียนเรื่องวศราษโอรสอันเป็นความรอกเรื่องหนึ่งมาให้

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคมที่แล้ว หม่อมหลวงหญิง มณรัตน์ สันทวงศ์
อักษรศาสตร์บัณฑิต สมาสักและนักเขียนในวงวรรณคดีผู้หนึ่ง ได้ทำการสมรสกับ
นายสุรเทิน บุนนาค วงวรรณคดีขอแสดงความยินดี และอวยพรแก่เธอด้วย.

• รูปถ่าย - บัตร •

หนังสือภาพเล่มแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกกิจการของมหาวิทยาลัยนี้ ทุกคณะ ทุกแผนก

แต่ ร.ศ. ๑๑๕ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๐

รวบรวมภาพความเจริญและความเคลื่อนไหว

ของมหาวิทยาลัยและสโมสรทุกสมัย

บรรจุรายชื่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยนี้ ทุกคน ทุกคณะ ทุกสมัย รวม ๔,๐๐๐ คน

และรายชื่อของนิสิตปัจจุบันทุกคน (๒,๓๐๐ คน)

พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตทั้งเล่ม ปกแข็งเงินทอง

จารึกชื่อเจ้าของเป็นค้วทองที่ปกให้พิเศษ

ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

— จงที่ —

นายพจน์ ภูมิรัตน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายในเดือนนี้

สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย
ได้จัดการดำเนินงาน
หอพักนภาศัพท

๑๘ ถนนรองเมือง ซอย ๕

เปิดรับนิสิต นักศึกษาและนักเรียนหญิง อยู่ประจำ

คณะกรรมการดำเนินงานหอพัก คือ

อาจารย์ฉดวย กาญจนาคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์อนงค์ นิมนานเหมินทร์

โรงเรียนสุกิจวิทยาลัย

อาจารย์ไพเราะ วานิชเวทย์วิจารณ์

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

อาจารย์กระจางศรี รักตะกนิษฐ

โรงเรียนการเรือนพระนคร

นายแพทย์หญิงดิติต สารคุณ

สถานที่อยู่ มีระเบียบเรียบร้อย กว้างขวาง สะอาด

อาหาร ถูกสุขภาพและอร่อย

เจ็บป่วย มีแพทย์ประจำอย่างใกล้ชิด

การเรียน มีอาจารย์แนะนำโดยไม่คิดค่าสอน

สังคม ให้รู้มรรยาทในการสมาคม

ท่านผู้ปกครองนิสิต นักศึกษา นักเรียนหญิงโปรดติดต่อ

หอพักนภาศัพท

๑๘ ถนนรองเมือง ซอย ๕ พระนคร.